

Dr. Grósz Andor: Előre nézek, mert az a fontos, amit csinálunk, és amit tenni akarunk

„Meghirdettem, hogy rendezem a Mazsihisz kapcsolatait a külvilággal: különböző politikai partnereinkkel, így elsősorban a magyar, illetve az izraeli kormánnyal. Másrészt mindazokkal a szervezetekkel, amelyekkel partneri kapcsolatban vagyunk, és akikkel esetleg korábban nem volt olyan gördülékeny az együttműködés” – nyilatkozta dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke a Szombatnak.

Gadó János újságíró kérdésére, hogy elnökké választásakor milyen állapotban volt a Mazsihisz, milyen eredményeket ért el az előző vezetés, és milyen kihívások maradtak utánuk, dr. Grósz Andor azt válaszolta: „Mivel én a Mazsihisz köztestületének tagja vagyok, így a közgyűlésének már 35 éve, ezért többé-ke-

vésbé egyrészt tisztában voltam a Mazsihiszben zajló folyamatokkal, másrészt pedig a megoldandó felada-

tokkal és természetesen a sikerekkel is, amelyeket a korábbi vezetés elért az előző két-két és fél ciklusban.”

Hozzátette: „A legnagyobb eredménynek azt tartom, hogy a szervezet működőképességét fenn tudták tartani, és védtek a Mazsihisz és a neológia érdekeit. Ugyanakkor számos olyan probléma megoldását már nem sikerült végigvinni, amelyet orvosolni kellett.”

Mint fogalmazott: „Amikor engem megválasztottak, azt mondtam, nem mutogatok hátra, hanem előre nézek, mert az a fontos, amit csinálunk, és amit tenni akarunk a jövő érdekében. Ennek megfelelően meghirdettem, hogy rendezem a Mazsihisz kapcsolatait a külvilággal: különböző politikai partnereinkkel, így elsősorban a magyar, illetve az izraeli kormánnyal. Másrészt mindazokkal a szervezetekkel, amelyekkel partneri kapcsolatban vagyunk, és akikkel esetleg korábban nem volt olyan gördülékeny az együttműködés, mint ahogy azt ők elvárták. Ez a vállalat megvalósult: az elmúlt két évben rendszeresen találkoztam és egyeztettem mind a magyar, mind az izraeli kormány minisztereivel. Emellett továbbra is jó kapcsolatot ápolunk a civil szervezetekkel és a társkegyházakkal is.”

Dr. Grósz Andor kifejtette: „A második, amit nagyon fontosnak tartottam, hogy megszólítsuk a fiatalokat, közelebb hozzuk ezt a korosztályt a zsidósághoz és a Mazsihiszhez. E téren szintén jelentős előrelépéseket tettünk. Létrehoztuk a Mazsihisz ifjúsági osztályát, és megújult az ifjúsági csoport, amely gondozza és szervezi a korosztálynak szóló rendezvényeket. Létrejött egy új budapesti körzet a Rumbach-zsinagógában, amely teljes egészében fiatalokból áll.”

A Mazsihisz elnöke szólt a Szövetség vidéki hitközségeinek fejlesztéséről is. Hangsúlyozta, hogy továbbra is komoly feladat a vidéki közösségek erősítése: sokan a Mazsihiszt túlzottan fővárosközpontú szervezetként értékelték. Jogos volt az igény, hogy a fővároson kívüli hitközségek minden szempontból több figyelmet kapjanak, és a gondjaikkal ne egyedül kelljen küzdeniük.

„Ennek a munkának az első eredményei már látszanak: két új vidéki taghitközség is csatlakozott a Mazsihiszhez Egerben és Nagykállóban – mondta az elnök. – Infrastrukturálisan is sok mindent fejlesztettünk. Székesfehérváron megújult az imaház, Nagykanizsán segítségünkkel megújult a hitközség épülete és a temető is, Győrben teljes egészében állami támogatásból zsidó múzeum épül, Szegeden márciusban befejeződik a Baumhorn Lipót által tervezett cinterem teljes körű renoválása, Nyíregyházán folytatódott a zsinagóga felújítása, a Debreceni Zsidó Hitközség pedig új, nagy értékű ingatlanal bővült. Hódmezővásárhelyen a várossal történt megállapodás értelmében ötven évre visszakerül a zsinagóga használati joga a helyi közösségünkhöz.”

(A teljes interjút a Szombatban olvashatják el.)

Szeretettel gyógyítanak a Mazsihisz Szeretetkórházban

Interjú dr. Shemesh Assaf főigazgatóval

Mérföldkőhöz érkezett a Mazsihisz Szeretetkórház: tavaly decemberben befejeződött az intézmény 2019-ben megkezdett teljes körű felújítása. A modernizált falak között azonban a csúcstechnológia mellett változatlanul a mély emberség a legfontosabb gyógyszer. Ebből az alkalomból az *Egészségünk-re!* magazin videointerjút készített dr. Shemesh Assaf főigazgatóval, akit dr. Nagy Klaudia Vivien kardiológus, úrorvos, egyetemi docens kérdezett az intézmény megújult mindennapjairól.

Dr. Shemesh Assaf

A négy legnagyobb magyarországi egyházi kórház kezdeményezésére létrejött Egyházi Kórházak Egyesülete alapító tagjaként a Mazsihisz Szeretetkórház olyan különleges szereppel bír, amely nem csupán a betegek testi gyógyulását, a terápiás szempontokat, de a lelki egészségüket is szem előtt tartja. Ez a gyakorlatban többek között a kórház dolgozóinak a betegekhez való hozzáállásában nyilvánul meg.

„A nővérek és az orvosok mindent megtesznek azért, hogy a szereteten keresztül is gyógyítsanak. Maximális odafigyeléssel, empátiával és kedvességgel viszonyulnak a betegekhez, ami a gyógyító munkára is pozitív hatással van” – fogalmazott dr. Shemesh Assaf, a Mazsihisz Szeretetkórház főigazgatója.

Mindemellett az interjúban elmondta, milyen fő terápiás irányok, milyen szakterületek képviseltetik magukat a 240 ágyas intézményben. A három fő terület között a mozgásszervi rehabilitációt, az ország legnagyobb hospice-osztályát, valamint a jelenleg összesen 150 férőhellyel működő belgyógyászati, geriatrai, krónikus belgyógyászati ellátást említette. Kiemelte, hogy a Mazsihisz Szeretetkórházban rendkívül széles körű járóbeteg-ellátás is zajlik.

Az elsősorban belgyógyászati ellátást nyújtó 75 ágyas Reichmann-szárny átadása a 2019-ben elkezdett felújítás utolsó üteme volt. Ezzel egy összkomfortos, modern kórház jött létre 2, 3, 4 ágyas, korszerűen felszerelt kórtermekkel.

A jövőbeli tervek között az egynapos sebészeti műtő kialakítását, az ambulanciái ellátások bővítését, valamint a belgyógyászati ellátáson belüli specializációt emelte ki.

Az Egyházi Kórházak Egyesülete 2018-ban jött létre azzal a céllal, hogy elősegítse az egyházi kórházak közötti együttműködést, és a kórházak a szakmai tevékenységük összehangolásával, feladatmegosztással, infrastrukturális együttműködésekkel, valamint állami, egyházi és fenntartói források bevonásával még hatékonyabban szolgálják a hazai betegellátás fejlesztését. A szerveződés alapító tagjai a Budai Irgalmasrendi Kórház, a Budapesti Szent Ferenc Kórház, a Magyar Református Egyház Bethesda Gyermekkórháza és a Mazsihisz Szeretetkórház voltak.

Auschwitz olyan méreg, amely megváltoztatta az egész életemet, világképemet

Auschwitz olyan méreg, amely megváltoztatta az egész életemet, világképemet, de nem panaszodom, és nem cserélném le ma sem az eddigi életemet – jelentette ki Edith Bruck magyar származású író, akit a RAI olasz közmédia a holokauszt nemzetközi emléknapjának jelképeként szólaltatott meg.

Edith Bruck felidézte gyermekkorát és azt a pillanatot, amikor 1944-ben szüleivel és három testvérével megérkezett Auschwitzba. A

a RAI olasz közmédia rendkívüli tanúként szólaltatta meg. Edith Bruck a római lakásában készült interjúban hangzott, hogy azért kezdett el írni, mivel az volt az egyetlen módja, hogy a koncentrációs táborok túlélőjeként meghallják a szavát.

„Ma is szükség van az írásra, szükség van a kiáltásra, mert a világ tele van igazságtalansággal, és mindaz, ami történik, rám is vonatkozik” – jelentette ki. Hozzátette, hogy soha nem érzett gyűlöletet senki, még a németek iránt sem.

Bruck Edit a róla készült graffitivel

Tiszakarádön született Edith akkor tizenhárom éves volt. Hangsúlyozta, hogy magyar csendőrök vitték el őket otthonukból: hiába mondták, hogy édesapját az első világháborúban kitüntették, egy húszéves csendőrgyerek pofon ütötte Edith Bruck negyvennyolc éves apját. „Akkor tudtam, hogy mindennek vége van” – jelentette ki.

Beszélt arról, hogy édesanyja a gázkamrában halt meg, visszaemlékezett a lágér szenvedéseire, az éhezésre és a hidegre, fiatal rabtársai öngyilkosságára.

A kilencvennégy éves írónő a holokauszt nemzetközi emléknapján

Edith Bruck 1954-től Rómában él, ahol egyszer egy üzletben összefutott azzal a lengyel zsidó nővel, aki barakkjuk kápolnája volt. „Felismertük egymást, de ő jobban félt tőlem” – mondta.

Az interjút abban a fehér színű vállkendőben adta, amelyet 2021-ben személyesen Ferenc pápa vitt neki ajándékba, amikor felkereste az írónőt a lakásában. Edith Bruck a 2025-ös jubileumi katolikus szentév emlékkönyvében szerzőként szerepelt. Olaszországban József Attila, Radnóti Miklós és Illyés Gyula fordítójaként is ismert.

A Corriere della Sera című napilapban közölt felmérésből kiderül, hogy az olaszok fele szerint az antiszemitizmus erősödik, és több mint negyvenhat százalékuk úgy látja, hogy a zsidóellenességet a palesztin-izraeli konfliktus tovább mélyítette.

Zöld gyerekbirodalom Zugló szívében, ahol jó gyereknek lenni

A BZSH fenntartásában immár több mint 30 éve működő Benjamin Óvoda és Bölcsőde zöld környezetben, Zugló kertvárosában szeretettel várja a zsidó családokat, valamint minden olyan szülő, aki nyitott a zsidó kultúra, értékek és hagyományok megismerésére.

Biztonság. Hagomány. Játék. Közösség. Kétnyelvű élmények.

Nálunk a gyermekek biztonságos, elfogadó közösségben, életkorukhoz igazodva ismerkednek meg a zsidó vallási és kulturális hagyományokkal – sok játékkal, élménnyel és szeretettel.

Amit a gyerekek szeretnek

- játékos héber foglalkozások
- ünnepek közös megélése
- mesék, dalok, mozgás, alkotás
- zsinagógalátogatások, élményalapú tanulás
- kirándulások, állatkerti és színházi programok

Angol-magyar kétnyelvű csoport

Intézményünkben angol-magyar kétnyelvű, tematikus óvodai csoport is működik, ahol a gyerekek természetes, játékos módon találkoznak az angol nyelvvel a mindennapok során. Az idegen nyelv nem tantárgy, hanem élmény: mesék, dalok, mozgásos játékok és a napi rutin természetes része, az életkori sajátosságok maximális figyelembevételével.

Amit a szülők értékelnek

- erős, partneri kapcsolat a családokkal
- hosszabb nyitvatartás, rövidebb nyári zárás
- rendszeres visszajelzések, nyílt napok
- személyes figyelem

Az elmúlt években folyamatosan nőtt az intézményünk iránti érdeklődés: a gyermeklétszám megduplázódott, és bölcsődénk új csoporttal bővült.

Pedagógusaink és kisgyermeknevelőink elkötelezett, tapasztalt szakemberek, akik a hagyományok tisztelete mellett nagy hangsúlyt fektetnek a modern, 21. századi pedagógiai módszerekre, valamint a környezettudatos, „zöld szemléletű” nevelésre is.

A Benjamin Óvoda és Bölcsőde olyan hely, ahová a gyerekek örömmel érkeznek, a szülők biztonságban tudják őket, és ahol valódi közösség születik. Ha felkeltettük érdeklődését e különleges hely iránt, szeretettel várjuk megkeresését.

Tel.: +36-30-695-6625, e-mail: benjamin@bzsh.hu

Reméljük, hamarosan személyesen is találkozhatunk a zuglói zöld gyerekbirodalomban!

Bóczén Zsuzsa intézményvezető

Bóka János közzétette az antiszemitizmus elleni cselekvési terv hatpontos tervezetét

Magyarország kormánya garancia a magyarországi zsidó közösségek biztonságát, és támogatja, hogy sokszínű, gyarapodó zsidó közösségeink tagjai megélhessék identitásukat közös hazánkban. Az Európa-szerte erősödő antiszemitizmus nemcsak a zsidó közösségeket fenyegeti, hanem az európai civilizáció alapjait is veszélyezteti, ezért a kormány feladatának és felelősségének tekinti a fellépést és a szélesebb együttműködés keresését – írja Bóka János európai uniós ügyekért felelős miniszter, aki saját Facebook-oldalán tette közzé az antiszemitizmus elleni cselekvési terv hat pontból álló tervezetét.

A terv a zsidó élet előmozdítását, a személyes és közösségi kapcsolatok erősítését, az áldozatok támogatását, a gyűlöletcselekmények megelőzését, innovatív oktatási programok megvalósítását, a közösségek és intézményeik biztonságának további megerősítését, a sport közösségformáló erejének felhasználását, valamint az Európai Unió hatékonyabb fellépésének ösztönzését célozza. **Fontos, hogy a dokumentum jelenleg csak tervezet: a cselekvési tervhez kapcsolódó észrevételeket és javaslatokat 2026. január 25-ig várják a sajto@eum.gov.hu e-mail-címen.**

TERVEZET

Az antiszemitizmus elleni küzdelemért felelős megbízott cselekvési terve

1.) Az antiszemitizmus ellen hatékonyabban a zsidó élet előmozdításával, illetve a személyes és közösségi kapcsolatok erősítésével lehet fellépni, ami egyezsere nyújt élményt és ismeretet.

Létrejön a Brüll Alfréd Ház – Magyar Zsidó Örökség Parkja, ami közösségek találkozási helye lesz. Egy-szerre lesz méltó holokausztemlékhely, különös tekintettel a holokausz gyermekáldozataira, illetve időszak kiállítások helyszíné. A komplexum emellett családi és közösségi találkozhelyként, sporttevékenységek helyszínéként fog működni, valamint egy modern szolgáltatáspark révén zsidó kulturális és civil közösségi eseményeknek is otthont és támogatást nyújt.

2.) Az antiszemita gyűlöletcselekmények elleni küzdelem fókuszába a tényleges és potenciális áldozatok támogatását, a megelőzést és a reparációt kell helyezni.

Bizonyos gyűlöletcselekményeket megvalósító helyzetek megoldása (mint uszító falragaszok vagy graffitik eltávolítása) lényegesen egyszerűbb, mint a szólás- és véleménynyilvánítás szabadsága mögé bújtatott vagy az online térben korlátok nélkül terjedő antiszemita megnyilvánulások megfelelő kezelése. Utóbbi kihívás megoldásához nemzetközi léptékekkel és hosszabb távon kell gondolkodni. Helyben azonban gyorsan ki lehet alakítani olyan rendszereket, amelyek a potenciális áldozatok, különösen a legsérülékenyebbek közé tartozó fiatalokat, megfelelően felvértezik az online és a fizikai térben megjelenő gyűlöletcselekmények ellen. Ez segítene számukra felismerni az egyes nemkívánatos (antiszemita, gyűlöletkeltő vagy ennél súlyosabb) tartalmakat, praktikus tudást ad arról, hogy lehet ezeket kezelni, és közvetíten az érintettek számára a fő üzenetet: nincsenek egyedül.

3.) Innovatív oktatási és kapcsolati lehetőségeket fejlesztünk, amelyek önszerveződésen, önkéntességen alapulnak, és képek személyek és közösségek között hídakat építeni, így a személyes meggyőződést formálni.

A hagyományosabb ismeretterjesztési projektek mellett a diákokat arra bátorítjuk, hogy fedezzék fel saját közvetlen környezetüket, a helyi zsidó közösség történetére fókuszálva, a feldolgozott történeteket és azok hatásait összekötve a jelenkorral. Mindeközben hasznos készségekre (primer és szekunder kutatás, adatvizualizáció, előadás), tapasztalatokra is szert tehetnek, amelyek később változatos élethelyzetekben hasznosulhatnak. A felsőoktatásban az elmúlt évtizedben a neves nyugati egyetemek campusain egyre erősödő antiszemitizmus cáfolja, hogy ezen előítélet csak tudatlanságból fakadna. A magyar egyetemi hallgatók között ez a jelenleg még nem érzékelhető érdemben, de a nemzetközi trendek terjedésére figyelemmel már most szükséges preventív jelleggel a hazai felsőoktatás résztvevőiben tudatosítani a nyugati tapasztalatokat. A magyarországi zsidó múltat, valamint az itthon élő és virágzó zsidóságot közvetlen személyes élményeken keresztül megismerhetők tőlük tenni a fővárosban és vidéken egyaránt. Ebben a kontextusban is kiemelt feladat a magyarországi zsidó emlékek társadalmi felelősségvállaláson alapuló megőrzésének, gondozásának támogatása.

4.) Magyarországon a zsidó közösségek biztonságban élik meg identitásukat.

A 2023. október 7-i események után azonban még fontosabb a zsidó közösségek biztonságának garantálása és intézményeik védelme, az ezzel kapcsolatos európai együttműködés és tapasztalatcsere. Magyarországon a nemzetközi összehasonlítások és a zsidó közösségek képviselőinek benyomásai alapján világviszonylatban is biztonságos. Ezen állapot fenntartását Magyarország nemzeti kormánya olyan feladatok tekinti, amelyért a jelen nemzetközi helyzetben folyamatosan tennie kell. A téma kapcsán felhalmozott magyar jó gyakorlatok strukturált összegyűjtését követően megszabású nemzetközi biztonsági konferencia rendezésével segíthetjük az érintett közösségek és szakértők tapasztalatcserejét. Figyelmet kell fordítani a zsidó közösségekhez tartozó személyek védelmének megerősítésére és az oktatási infrastruktúrát fenyegető kockázatok feltárására. A zsidó közösségek általános biztonságátudatosságának növelésére és a többségi társadalom szereplőinek érzékenyítésére egyaránt törekedni kell.

5.) A sport közösségképző erejével további személyes kapcsolatok és hídakat építünk.

A sport kölcsönös tiszteletre és együttműködésre épül, ezért természetes eszköze a közösségek közötti kapcsolatok erősítésének, az előítéletek, valamint az antiszemitizmus és mindenfajta diszkrimináció visszaszorításának. Értékközvetítő ereje meghatározó módon járul hozzá a társadalmi kohézió erősítéséhez. Magyarországon otthont kíván adni olyan sportrendezvényeknek, amelyek ezeket az értékeket és közösségformáló célokat képviselik és valódi közösségi térként szolgálnak.

6.) Az Európai Unió aktívabb és hatékonyabb fellépésre kell ösztönözni. Ahhoz, hogy az antiszemitizmus Európa-szerte riasztóan terjedő jelenségre hatékony választ adjunk, valódi politikai elkö-

telezettséget és tényleges lépéseket kell felmutatni.

Az Európai Bizottság antiszemitizmus elleni küzdelemre és a zsidó élet előmozdítására vonatkozó (2021–2030) stratégiája – annak ellenére, hogy a szervezet saját statisztikái is rendre megerősítik az ugrásszerű növekedést – cselekvési irányában nem reflektál az elmúlt évek politikai realitásaira. Ideje felülvizsgálni az uniós stratégiát. A felülvizsgálat keretében törekedni kell arra, hogy a Bizottságnál közvetlenül pályázható, dedikáltan antiszemitizmus elleni küzdelemre fordítható források volumene növekedjen. Ugyanakkor az ilyen és ehhez hasonló, a Bizottság által közvetve vagy közvetlenül irányított és végrehajtott programok vonatkozásában a meglévőnél erősebb átláthatósági biztosítékokat kell beépíteni, garantálva, hogy a forráshoz jutó nem kormányzati szereplők a támogatást az EU értékeivel összhangban használják fel.

A zsidó temető szentsége és a csendes összefogás története (1944 előtt)

A zsidó hagyomány szerint a temető (*beit olam*, „az örökkévalóság háza”) nem egyszerű földterület, hanem **szent hely**, ahol az emberi élet végső méltósága nyer kifejezést. A sír érinthetlensége, a halott nyugalma (*kavod hamet*) nemcsak vallási parancs, hanem az emberi tisztesség alapja.

A vidéki zsidó közösségek egy része már 1944 előtt felismerte, hogy a közelgő német megszállás idején nemcsak az élők, hanem a **halottak nyughelyei** is veszélybe kerülhetnek. A temetők meggyalázása nem pusztán fizikai pusztítás lett volna, hanem a közösség múltjának és folytonosságának megtagadása.

Ezért egyes településeken – **nem központi utasításra**, hanem helyi, lelkiismereti döntések nyomán – a zsidó hitközségek **keresztény egyházakhoz fordultak segítségért**. Előfordult, hogy a zsidó temetőt ideiglenesen katolikus vagy református egyházközség nevére jegyezték be, máskor kezelésbe adták, vagy jegyzői iratokban egyházként védett területként tüntették fel.

Fontos hangsúlyozni: ez **nem vallási átadás**, nem lemondás volt, hanem a **szentség megőrzésének eszköze**. A korabeli tapasztalat szerint az egyházi tulajdon sok esetben nagyobb védelmet élvezett, mint az „elhagyott zsidó vagyonként” kezelt területek. Ez a jogi védelem több helyen **megővta a sírokat a meggyalázástól**, a sírkövek elhordásától, a temetők végleges eltüntetésétől.

A zsidó vallásjog szigorúan tiltja a temetők eladását és a sírok bolygatását. Ugyanakkor a halacha ismeri azt az elvet, hogy **a méltóság és a szentség megőrzése elsőbbséget élvez**, ha csak ideiglenes jogi megoldásokkal is. Ilyen helyzetekben több rabbi hallgatólagosan elfogadhatón tartotta, sőt utólag helyeselte azokat a lépéseket, amelyekkel a temető érinthetlensége fennmaradhatott.

Ezek az esetek **nem voltak általánosak**, nem mindenhol történtek meg, és nem minden egyházi vezető vállalta ezt a felelősséget. Ahol mégis, ott mindig **egyetlen erkölcsi bátoraság** állt a háttérben: papoké, lelkészeké, jegyzőké és hitközségi vezetőké, akik megértették, hogy itt nem jogi kérdésről, hanem **szent hely védelméről** van szó.

A háború után ahol maradt túlélő zsidó közösség, a temetők egy részét visszavették. Sok helyen azonban már nem volt, aki a temető nevében megszólaljon. Ezek a temetők újra árván maradtak, és sorsuk a későbbi nemzedékek lelkiismeretére bízott.

Aki egy zsidó temetőt megmentett, nem csupán köveket óvott meg, hanem **a név fennmaradását** (*sem olam*) szolgálta. Mert amíg a sír megvan, addig az emlékezet él, és ahol az emlékezet él, ott a pusztítás nem lehet teljes.

Záró kiegészítés

Szeretném hozzátenni, hogy elnökségem idején – hosszú és sokszor csendes munkával – **több ilyen zsidó temető esetében sikerült az ideiglenesen átírt tulajdonviszonyokat rendezni és a temetőket visszaírni a zsidó közösség nevére**. Nem egyetlen esetről van szó, hanem **több temetőről**, ahol a jogi helyzet végre összhangba kerülhetett a temető szentségével.

Meggyőződésem, hogy ez a munka nem tekinthető lezártnak. Magyarországon mintegy **1600 zsidó temető** létezik, és ezek **tulajdoni viszonyainak teljes körű felmérése és rendezése** óriási feladat, mégis **elengedhetetlen**. A temető szentsége nem lehet bizonytalan jogi helyzetben: ahol a föld nem a közösség nevére van bejegyezve, ott az emlékezet is sérülékeny.

A zsidó hagyomány tanítása szerint a temető nem a jelené, hanem az örökkévalóságé. Ezért felelősségünk, hogy **ne csak gondozzuk**, hanem **jogilag is biztosítsuk** a nyughelyek jövőjét, hogy a sírok, a nevek és az emlékezet ne válhassanak újra gazdátlaná.

Freund Jenő

A budapesti gettó felszabadulását követő évben írták

A budapesti gettó felszabadításának 81. évfordulója alkalmából érdemes feleleveníteni korábbi, történelmi írásokat, amelyek azon időkben láttak napvilágot.

A Haladás című újság 1945 októberében indult, és kiemelten foglalkozott a magyar zsidóság kirekesztésével, 1944-es tragédiájával, az üldöztetés és a felelősség kérdéseivel. Erőteljes fellépést szorgalmazott az újjáéledő antiszemitizmus ellen.

A budapesti gettót 1945. január 18-án szabadították fel, ám azok, akik túléltek a gettóban töltött időszakot, további nehézségekkel küzdöttek az elkövetkezendőkben is. Erről a Haladás című lap egy évvel később, 1946. február 8-án az alábbiakat írta (az Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár dokumentációja szerint):

„A budapesti zsidóság egyharmadát ma is el kell tartani. Pontosán 36.029 embernek adtak február 6-án, szerdán ebédet. E nélkül a segítség nélkül ez a harminchatezer pesti ember nem tudni, mit evett volna, mert nemcsak szegény, hanem keresetképtelen is.

A harminchatezer emberből, aki népkonyhákban vagy egyéb intézményeknél kap délben ebédet

15.355 keresetképtelen
2.343 gyerek
1.636 szakmai otthonokban élő tanonc

1.657 kórházi ápoli
1.740 deportálásból most hazatért.
Ezenfelül 5.722 adag ebédet nyersanyagban adnak ki olyan hatvanhárom évesnél idősebb embereknek, férfinak vagy asszonynak, aki képtelen a saját lábán eljutni az etetőhelyre.

A felnőttek ebédje levesből, főzelékből, valami savanyúságból vagy egyéb apróságból és kenyérből áll. A gyermekek friss főzeléket is kapnak, azután körözöttet, lekvárt, tojást, néha gyümölcsöt. A felnőttek ebédjének heti kalóriaértéke kenyér nélkül körülbelül négyezer.

Budapestben 1945-ben a felszabadulás napjától számítva 518 zsidó gyerek született, 1944-ben az év első öt hónapjában (csak ebben az öt hónapban anyakönyveztek rendszere-sen) kétezer.

Budapestben 1945-ben január tizenkilencedikétől december harmincegyig 6903 zsidó halt meg. 1944 első kilenc hónapjában: 2543.

Százalékokban és arányban kiszámítva ez azt jelenti, hogy a felszabadulás után sokkal kisebb számú budapesti zsidóság halálozásának aránya tízszeresen felülmúlja az 1944. év első háromnegyed részében elhaltak arányszámát. Ennek az oka az, hogy közvetlenül a felszabadulás után a gettó lakosai kieléhezve nem tudtak ellenállni az első hónapok megpróbáltatásainak.

1944. október 15-től, tehát Szálasi hatalomátvételétől 1945. január 18-ig, a felszabadulásig a gettóban meghalt tizenhetezer zsidó. A védett házakból elhurcoltak és kivégeztek tíz- és tizenötezer közöttit. Ebben az utóbbi számban bennfoglaltatnak azok is, akiket rejtőzködés közben felfedeztek, és azok is, akiket Budán a kórházakban gyilkoltak le, és azok is, akiket a Dunán túl terelgettek.

Érdekes tünet, hogy a megmaradt zsidók legnagyobb része ki akar vándorolni. Illetékes helyen hetvenöt százalékra becsülik azoknak a számát, akik el akarják hagyni hazájukat. Ezek közül mintegy hatvan százalék Palesztinába készül. Eddig közel 50.000 személy kért beutazási engedélyt Palesztinába.

A zsidóságnak ijesztően széles rétege a felszabadulás óta nem állott talpra. Otthonokban, kórházakban húzódnak meg, segélyekből, alamizsnából tengődnek. Ez a néha tudatos, de gyakran tudattalan magatartás az önbizalmát elveszített, ügyefogyottá vált lélek védekezése a fenyegető magára maradással szemben, amivel – úgy érzi – nem képes megbirkózni. A zsidóság széles rétege ma kollektív járadékneurózisban szenved.

El nem intézett emlékek, nem realizált veszteség, meddő ressentiment, kollektív járadékneurózis, újabb magahitegetés, szellemi polgárháború, im ez a maradék-zsidóság lelki keresztmetszete 1946 őszén.

Mi emelheti ki e lelki tespedésből, e magaemésztő belső viaskodásból? Község megteremtése, de nem a régi, tőkés vezetése, tartalom nélküli, idejétmúlt izraelita hitközségi élet mintájára, hanem gazdasági, társadalmi és kulturális együttműködésen alapuló, reális közösségalkotás, amely hivatott a zsidó fizikai és szellemi dolgozók összefogására, a zsidó szellem korszerű átnevelésére és a zsidóság bekapcsolására a haladó nemzetek közösségébe.”

E m l é k o l d a l

Mi újság Varsóban?

Interjú Kardos Péter főrabbiával

- Jól néz ki, főrabbi úr.
- Mint mindannyian...
- Miért járt a lengyel fővárosban?
- Több okból. Az egyik: az ottani hitközséggel való „megismerkedésünk”

harmincadik évfordulója volt, tudniillik 1976-ban az ÁEH (Állami Egyházügyi Hivatal) utasítására önként mentem Varsóba, hogy az őszi ünnepeken rabbiként és kántorként vezesse a szertartásokat, mivel tudták, hogy beszéllek lengyelül. A másik ok: jobbnak ítéltém külföldön megünnepelni október 23-át. Ez utóbbi „bejött”.

– Főrabbi úr a 70-es években már Zuglóban teljesített szolgálatot. Ki helyettesítette?

– Ez akkor másodrendű kérdés volt. Az a kiküldetés három évig tartott, bizonyítandó egyrészt, hogy idehaza annyi a rabbi és a kántor, hogy exportra is telik, másrészt, hogy a vallásszabadságnak szó szerint nincs határa. Azokkal a „vendégszereplésekkel” tulajdonképpen mindenki jól járt – kivéve Zuglót.

- Milyen a hitélet odakint?
- Aktív, három zsinagóga, három árnyalat: ortodox, lubavicsi és reform.
- Ön melyikben funkcionált?

– Az ortodoxban énekeltam és prédikáltam, ez utóbbit lengyelül (!). Ez azért fontos, mert anno jiddisül beszéltek az ottani zsidók, s akkor igencsak furcsállták a lengyel nyelvű szónoklatot, de ez ma már a múlté.

– Milyen volt a sábbát?

– Bőrésít szombatja volt, amikor a ottani rabbi egy országos sábbátont rendezett Przemyslben. Ennek ellenére a Nozyk zsinagógában 30-40 férfi jött össze pénteken, kb. ugyanannyi szombaton, de az egy „másik” 30-40 volt... Valamennyien értettek lengyelül, de egymás között ivritül, illetve angolul beszéltek. Ebből kiderült, mennyi lehet az ott élő „lengyel zsidó”...

– Hangulat?

– Az enyém ambivalens volt, hiszen annak idején én voltam a legfiatalabb, most pedig a legidősebb. A többieké laza és családias. A közös sors (jerida, mozgó tőke) összeköti az ott élő, cseppet sem rachmónesz hittestvéreinket. Ahogy a világot járó magyarokat „Puskás, Puskás” felkiáltással üdvözlík, úgy engem a varsói zsidók Árje Kesztenbaum nevével köszöntöttek, mivel népszerű sajtóhíróként rendszeresen jár rituális vágást végezni Lengyelországba. Sok a fiatal, óriási az Izraelből jövő idegenforgalom. Megható volt, amikor a péntek esti ima után a bejáratnál vagy kétszáz izraeli fiatal zászlókkal várta a híveket, és mindenkinek külön-külön sábbát sálommal köszöntek. És azt mondják, hogy ilyen majd’ minden héten van. Egyébként naponta reggel este összejön a minján. A tórát a felhívottak maguk olvassák (!). Az istentisztelet szefárd kiejtéssel folyik, ami számomra Svédország után nem volt szokatlan.

– A hitéleten kívül vannak-e segítség-szervezetek?

– Van például a Joint, de az csak három fővel működik, a varsói zsidók ugyanis Ronald Lauder óvó szárnyai alatt élnek, így a különböző költségeket, kiadásokat, segítyeket ő fedezi.

– Egyéb program?

– A csúcs a jiddis színház előadása volt. Ezúttal kivételesen lengyelül játszottak, az ország színházművészetének igen magas színvonalán. Amikor a musicalszerű darabban felhangzott a Jiddise máme lengyelül, az ismert anekdota jutott eszembe, miszerint az 50-es években a magyar színházkritikus elment Moszkvába a Hamletre, majd elmesélte, hogy csodálatos volt az előadás, egészen addig, míg a királyfi apja így szólt fiához: Gámlet, igyi szudá! Ezzel véget értek illúziói. A varsói zsidó színháznak egyébként naponta telt házas előadásai vannak, túlnyomórészt nem zsidó közönség előtt.

– Köszönöm.

(-ai-)

(2006)

Feinschmecker vízilova

Egy muzeális értékű fénykép a világ egyetlen éneklő vízilovát, Dzsingulit ábrázolja. Gondolom, nem szorul magyarázatra, hogy nem ő, hanem a felfedezője és idomítója, *Feinschmecker Abelesz* volt zsidó. Az ő fényképét szándékosan nem kívánom közreadni, hátha felismeri valaki a Szövetség utca régi lakói közül, és értesíti utódait, én meg mehetek pereskedni a Markó utcába egy vízilóidomár személyiségi jogának megsértése miatt. Lentebb majd elmondom, hol és mikor találkozott egymással a két fenomen, maradjunk egyelőre a történet főszereplőjénél, abból nem lehet baj. Kevesen tudják, hogy Dzsinguli a múlt század első felében az amerikai Sumanek Cirkusz reprezentánsaként érkezett Budapestre a Beketow Cirkuszba. Egy időben *Amelitta Galli-Curci* koloratúrszoprán énekesnő vendégszereplésével. Utóbbi azonban akkorát bukott nálunk, mint rövidlátó szűzlány a strandon, miközben leesett szemüvegét kereste a homokban, és megbotlott a nyugágyában napozó tőkeeros bankár kinyújtott kamatlá-bában. Így aztán bukott nő lett belőle. Dzsingulit viszont vállukra emelve, sérvkötőben cipelték rajongói a medencéjéhez. A fénykép azt a pillanatot rögzíti, amikor a négylábú családány két előadás között éppen koncertet rögtönöz az állatkertben agyba- és egybeverődött publikum-

nak. Herzogné áriáját éneкли *Armand Krupié Rien ne va plus* című operájából, ráadásaként pedig *Arthur Simfeld Le cendrier rêve du boulangier* (A pék utolsó álma) című daljátékából.

Feinschmecker Abeleszt még az első világháború előtt kalandvágy őrzte Egyiptomba. Saját szemével akarta látni, hol mentek át ősei száraz lábbal a Vörös-tengeren. Csalódva tapasztalta, hogy a tengerparton sehol sem jelzi tábla a sorsfordító bibliai esemény színhelyét. Elke-szeredésében céltanul bolyongott tovább, amikor a Nílus mentén csodálatos hang ütötte meg a fülét. Először látomásnak vélte, csakhamar rá-döb-bent azonban arra, hogy nem vízió: egy víziló dalol önfeledten óegyiptomi énekeket a tikkadt tevehajcsárok-nak, akik Dzsingulinak nevezték. „*A sors akarhatta így, hogy a Szövetség utcából jussak el ideig*” – mormolta megrendülten maga elé, aztán csalogatni kezdte a deréig vízben notázó vízilovat. Ám az meg se moccant. Ekkor elővette szájharmonikáját, és játszani kezdte – jobb híján – a Sneider Fánit. A zene megtette hatását. Dzsinguli elindult. Port Saidig hosszú volt az út. Még harmonikázva is. Feinschmeckernek volt ideje elfújni a 20-as évek slágereit.

A kikötőben egy lapra tett fel mindent. A pénzt az utolsó fillérig Dzsinguliba fektette. A mit sem sejtő vízilovat toronydaru segítségével

beemeltette az *Okisz Bronhitisz* görög gőzhajó gyomrába. Másnap a gőzös, *Demithisz Azafilosz* kapitány irányítása alatt, kifutott a Földközi-tengerre, hogy Fiuméba szállítsa értékes rakományát. Mialatt Feinschmecker a hajófenéken gubbasztó Dzsingulit népszerű olasz dalokra tanította, kitört az első világháború. Demithisz Azafilosz kapitány, aki esküdt ellensége volt az Osztrák–Magyar Monarchiának, azonnal irányt változtatott, és Fiume helyett a nápolyi kikötőbe kormányozta hajóját. Ott sietve partra tette a dalos kedvű vízilovat, lelkes tanítómesterével együtt. A nápolyi piac-téren Dzsinguli azonnal rázendített a *Che bella cosa na jurnata 'e sole* kezdetű olasz slágerre, Feinschmecker pedig a járdán állt, és szájharmonikán kísérte. Az elragadtatott nápolyiak Dzsinguli kítátott szájába dobálták pénzadományait. A mohó Feinschmecker pedig másnap reggel könyörtelenül bekasszírozta tőle.

Az éneklő víziló híre futószőnyeg-ként terjedt el a városban. Eljutott Báderevics Tifting New York-i impresszárió füléhez is, aki éppen Nápolyban töltötte a nyarat százhusz kilós, húsgazdag menyasszonyával, *Spillernóm Astoriával*. Báderevics üzleti érzékének köszönhetően Dzsinguli hamarosan az óceán túlsó oldalán folytathatta pályafutását a chicagói Sumenek Cirkuszban. Ott már művésznevükön hirdették őket: *Lionel Serblin mesteridomár és Dzsabu Mináresz nílusi trubadúr fel-lépése az Újvilágban!*

Bejárták Amerika nagyvárosait, szédlletes sikerrel. Dzsinguliból reggelenként valósággal dőlt a pénz. *Feinschmecker* alig győzte kiválogatni. Érdekes epizódja turnéjuknak, hogy egy Brooklynban rendezett pírmi bálon Dzsinguli – Feinschmecker betanításában – elénekelte a *Hat e jide vábelét*. Zsidók vízilovat ilyen lelkesen még nem ünnepele-t soha. Igaz, másfajta lovat sem. Legfeljebb libát, azt is csak ropogós-ra sütvé.

Budapesti vendéjátékuk alkalmával, kihasználva a földkerekségen tomboló tangólázat, Dzsinguli magyarul énekelte el az interkontinentális sikerű „hindu tangót”, melynek refrénjét együtt dalolta vele az extázisba esett közönség:

„Úgy hömpölyögsz felém, akár a Gangesz,
ez a tangó nem is tangó, hanem tangesz...”

A tragédia a búcsúelőadáson következett be. Dzsinguli éppen a *Bajazzók* prológját adta elő, amikor váratlanul szájzár lépett fel nála. A nézőtérben olyan csend támadt, hogy a porondmester falában megblvó szű percegését is hallani lehetett. A szájzárát injekciókkal sikerült feloldani, csak hogy a baj nem jár egye-dül. Attól fogva ki tudta tántani ugyan a száját, ám többé nem tudta becsukni. A csodálatos hang örökre eltűnt. *Feinschmecker* elkeseredésében felvágta az ereit öt kiló zöldpaprikának, és libamájjas lecsót főzött Dzsinguli megrendült rajongóinak. A szomorú vacsorán még a könnyező pálmák is sírógörcsöt kaptak.

EPILÓGUS:

Feinschmecker rövidesen kivándorolt a Spitzbergákra, és feleségül vett egy Spitzberger lányt, akinek brutálisn molett alakja sok tekintetben emlékeztette Dzsingulira. A magára maradt vízilovat az állatkert fogadta be, ahol az operarajongó közönség szeretetétől övezve, tragikus körülmények között fejezte be életét annak a részeg turulistának, aki átlépett a védőkörláton. *Feinschmecker-víziló-nak* nevezte, és egy jojót hajított a szájába. Dzsinguli dühbe gurult, belökte a pasast a vízbe, és ráült. *Laposan húzták ki alóla a mentők*.

Feinschmecker házassága nem bizonyult felhőtlennek. Felesége, el-lentétben Dzsingulival, megállás nélkül beszélt. Részben norvégul,

részben jiddisül. Képtelen volt szót érteni vele. Az asszony szétcimbalmozta idegeit. Amikor már nem bírta tovább, azt mondta neki: *Leszaladok, drágám, a trafikba cigarettáért! Nem oda szaladt, hanem Magyarországra. Visszaköltözött szülei Szövet-ség utcai lakásába, és naponta járt ki az állatkertbe Dzsingulihoz szájharmonikázni. Mindig ugyanazt a nótát, a Hat e jide vábelét játszotta neki. Dzsinguli azzal a tizenöt kilós agyával felismerte a melódiát, és a zene ritmusára himbálta magát ide-oda. Jé, táncol a víziló! – kiáltozták az emberek, és kítátott szájába kraj-cárokat dobáltak. A boldog idők visszatértek! Feinschmecker megállapodott Dzsinguli ápolójával, hogy reggelenként elfejezik a bevételt. Az üzlet virágozni kezdett. Egy nyári napon Feinschmecker vállára nehezedett egy kéz. Zöldinges, jelvényekkel agyondekorált vadászkalapos, idős férfi állt mellette. Először anynyira megijedt, hogy kis híján lenyelte a szájharmonikáját, ám hamar fel-találta magát.*

– Bocssál meg, öcsém, Ocsmányi Botond emléklapos százados vagyok. Miféle nótát játszottál az előbb, mert ilyen szépet még nem hallottam!

– *Hat e jide vábele. Norvég éjjeli zene.*

– Akkor miért muzsikálsz nappal?

– Mert ellopták az éjjelit.

– Jellemző. Ilyesmire csak zsidók vetemednek. Azoktól minden kitélik! Norvég vagy?

– Átmenetileg.

– Látom, van humorod. Nem akarsz közénk állni? Karakán fajvédő válna belőled! Mit tudsz a fajvédőkről?

– A legjobb fajvédő a sapka meg a kalap.

SZERETET, KÓRHÁZ

Érzelmes jelentés az Amerikai útról

Tudom: „Szeretetkórház”. De a két szót én most külön írom. Engem most a szeretet érdekel.

Süt a Nap. Tavasz. A kertben zöld a fű, zöldülnek a fák. Fehér műanyag székeken, tolokocsikban öregek, ősz hajúak, néznek a Nap felé, a meleg sugar simogatja arcukat.

Főépület. Márványtáblák, réztáblák. Adományozók nevei. Az alapító neve. Száznegyven éves épület. Ha a táblák, falak elmondhatnák a köztük élő volt tízezer élelet! Sírnak a falak, és nevetnek a falak. Tízezrek fájdalma és öröme.

Ülnek a kertben most és fekszenek az ágyakon. Gondolatban újraélik a hatvan, hetven, nyolcvan, kilencven évet. Egymás mellé hajolva beszélgetnek, beszélnek azokról, akik nekik még vannak, és akik már nincsenek, elmentek, deportálva voltak, munkaszolgálatosok voltak, Dunába lőttek voltak.

Jajgat az emlékezet a kertben. De süt a Nap. És van egy hely, ahol az idős élők lehetnek, ahol gondoskodnak róluk, ahol szeretetet kapnak.

Tudom, az egyiknek nincs már senkije, csak ágyszomszédja.

Tudom, a másik Mengele kísérleti alanya volt, és sohasem lehetett gyermeke.

Tudom, a harmadik gyermekét Auschwitzban elégették.

Tudok száz történetet.

Ide hozták. Ez az a hely, ahol elfér.

Van egy hely, ahol együtt vannak.

Van egy hely, ahol együtt tartják meg az ünnepeket, a peszáchot, a széder-estét.

Van egy hely, ahol meghallgatják őket és egymást.

Van egy hely, ahol akinek a gyermeke Svédországban, Kanadában, vagy New Yorkban él – azt meghallgatja az orvos és a nővér.

Van egy hely, ahol a keresztnevükön szólítják egymást.

Van egy hely, ahol ha mástól nem, egymástól kapnak egy-egy simogatást.

Van egy hely, ahol a zsidóság adománya, gondoskodása lehetővé teszi a gondoskodással áldott éveket.

Van egy hely, ahol a főorvos mosolyog, és megdicséri a 90 éves, ősz asz-szony haját: „Ma milyen szép a frizurája.”

Van egy hely, ahol a teljes személyzet tudja, érzi, itt nem csak testi betegek, hanem sokat szenvedettek szeretetre vágnak.

Süt a Nap a kertben. Tavasz van. Simogat a meleg.

H. Barta Lajos író

(2006)

KÖBÁNYAI JÁNOS

A világ átrendeződése és Izrael „sorstalanság”-sorsa

A 2026-os évkezdést nem panasz-kodhat másnaposság okán nehezen beinduló eseménytelenséggel. A világ átrendeződése darab ideje hatalmas léptékben és roppanásokkal, s vele háborúkkal halad apokaliptikus végkifejlete felé. (E folyamat egyre felpörgetett és gyilkosabb ütemben a Szovjetunió – ismerős még e birodalom, fogalom, világpolitikai pólus tényező a fiatalabb nemzedékek számára? – összeomlása óta indult el, a múlt század nyolcvanas éveinek végétől.)

A legfrissebb fejlemények üggyünkkel, egzisztenciánkkal, s leginkább lelkiünkkel több dimenzióban is találkoznak. Hiszen szívünk-elkötelezettségünk eredendően két anyaföldre, nyelvhez, kultúrához tartozik. „Kis országokhoz”, amelyek, ha más narratívákban, de egyaránt – külső és belső – „lángoktól öleltek”.

E percben nagy nyugalomban kopogom a számítógéphez e krónikafejezet-kezdetet Nagybörzsönyben, ahová elzárta a hó – nem bánom, csak nagyon fogy a tüzelő, mert nem ilyen időjárásra s itt-tartózkodásra számítottam –, azaz: Magyarországon, amely – legalább – külpolitikai szempontból azilumnak számít. Miközben a feleségem Jeruzsálemben arról panaszkodik, hogy nem szívesen rohagálna le megint a *miklárba* (óvóhelyre), a nem túl kedvelt szomszédok társaságába. Ugyanis most (és ott) a hatóságok az óvóhelyek előkészítésére szólnak fel, különösen a déli országrészben. A tévémsorokban a hírmagyarozók pedig váltig azt boncolgatják, hogy Irán a belső konfliktusait megoldandó, felkeresi-e rakétáival Izraelt, mint jó múltkorában, alig fél éve. Noha elvileg ugyan befejeződött a több mint két éves (2023. október 7-én kezdődő) gázai háború, amelynek egyik epizódja az Iránnal vívott 12 napos csetepaté volt, s ez járt a legtöbb kárral és áldozattal, mert a perzsa ballisztikus lövegek professzionálisabbak, mint proxielőőrseik összebuherált petárdái.

Feleségem s Izrael félelme nemcsak világfelosztási problémákra mutat rá, hanem mélyebb: a hatalmak mögötti emberek s rendszereik szerkezeteire, amelyeknek – micso-da időtálló és „kiválasztott nép” testre szabott öröksége – általában a zsidók az áldozataik. A perzsa rakéták érkezésére való felkészülés annak a következménye, hogy Iránban – főképpen gazdasági okok miatt – egy egész országra kiterjedő lázadás vagy forradalom van kibontakozóban, amit az ajatollahi rendszer most gyilkos, szinte tömegpusztító erővel próbál megfékezni.

Mi köze ehhez Izraelnek? És a zsidóknak? Gyakorlatilag semmi, leszámítva, hogy kinek drukkolnak állami és úgy nagyjából egyéni szinten, a diktatúrákkal több okból – kulturális szinten sem – szimpatizálva. Azonban nemcsak a feleségem érzi a géneke a reflexekig beivódott, az előítéleteket készpénzre-cselekvésre váltó fenyegetést, hanem a külvilág is: például – mint megannyiszor az elmúlt években – a nagy nemzetközi légitársaságok lemondták tel-avivi járataikat, s sok állam arra inti a polgárait, hogy hagyja el Izraelt.

Azaz, ha egy országban meg akarják dönteni a fennálló rendet – ez a történelem bevett menete a rabszolgatartó társadalmak óta maig –, akkor a rendszer konzerválásában érdekelt a zsidókra támadnak, rájuk – lázító aknamunkájukra – fogva népüknek a társadalmi berendezkedést illető „bűnös” elégedetlenségét. Látunk már ilyet. Akár szűkebb hazánkban, 1918-19-20-ban a Horthy-rendszer indulásakor, vagy a 30-as évek Németországában (Horthy

büszkélkedett is vele, hogy megelőzte őket), de a sztálini rendszer kikezdése idejéből is (zsidó orvospercek).

Eldeddig a hazátlan zsidókat tették meg bűnbaknak a rendszerváltoztató kísérletekért, most, hogy lett egy államuk – nem kis részben a fent említett folyamatos kipécézés miatt –, egyszerűbbé vált a helyzet: Izrael – maga a létezése – avanszált a társadalmi antagonizmusok megszüntetéseért folytatott küzdelmek eredendő forrásává.

Lesz-e majd új világrend? Ez nem kétséges, csak győzzük – nem kivár-

ni, hanem túlélni. S vajon a sok millió emberélet árán kiverekedett új elrendezés félretenné ezt a „kiválasztott nép” elleni kétezres éves tradíciót?

Nem úgy néz ki, hogy megszakadna ez a „sorstalanság”-sors örökség. Ezt bizonyította az október 7-i tragédia új és globális, mind az öt földrészre szétgyűrűző antiszemita-mussá átforgatása.

Nincs más lehetőség, ezt el kell fogadni. S e tragédiában kijelölt szerepet vállalva: krónikásként tanúskodni. „Ez a mi munkánk – a „békévé oldás” reménységével leszámolva – „és nem is kevés.”

Dr. Grósz Andor: A Wallenberg-díj erkölcsi iránytű

Ünnepélyes külsőségek közepette adták át az idei Wallenberg-díjakat a Mazsihisz székházában. A rendezvényen részt vett **dr. Kunos Péter**, a Mazsihisz-BZSH ügyvezetője is.

Dr. Sebes József, a Wallenberg Egyesület elnöke elsőként **Sommer Katalin** holokauszt túlélőt üdvözölte – aki a svéd diplomata segítségével menekült meg a vészkorszakban –, majd a Wallenberg-díjjal kitüntetettéről azt mondta: ők mindannyian etikai mérceként állíthatók a társadalmi és politikai élet szereplői elé, hiszen folyamatosan példát mutatnak emberséges tevékenységükkel.

Ezután **dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke mondott beszédet, aki kijelentette: „A Wallenberg-díj nem csupán egy kitüntetés a kitüntetések sorában. Sokkal több annál: egy erkölcsi iránytű, amely arra emlékeztet bennünket, hogy az emberi méltóság védelme nem történelmi lábjegyzet, hanem mindennapi kötelesség. Egy jel, amely azt üzeni: a humanitás nem elvont fogalom, hanem cselekvés. És egy felhívás, hogy a legnehezebb időkben is legyen bátorságunk kiállni magunkért, közösségünkért, egymásért.”

A Mazsihisz elnöke hozzátette: „Raoul Wallenberg neve a magyar zsidó közösség számára nem csupán történelmi emlék. Ő a bizonyítéka

annak, hogy egyetlen ember döntései, egyetlen ember erkölcsi tartása tízezrek életét változtathatja meg. Wallenberg nem volt katoná, nem volt politikus, nem volt hatalommal felruházott vezető. Mégis a legnagyobb erővel rendelkezett: azzal a megingathatatlan hittel, hogy minden ember élete érték, és minden egyes emberi életért érdemes küzdeni.”

Köszöntötte a megjelenteket **Andreas Attorps**, a Svéd Királyság budapesti nagykövetségének képviselője is, aki azt mondta: Raoul Wallenberg Budapesten hat hónap alatt többet tett, mint a legtöbbünk egy élet alatt, és nagy szégyen, hogy máig nem tisztázott az elrablása utáni sorsa. A diplomata hozzáfűzte: a sőtét erő, ami ellen Wallenberg küz-

Fotó: M. Schmidt János

Az EMEMA megemlékezése

Az Emlékezzünk és Emlékeztessünk Alapítvány, rövidített nevén az EMEMA, egy éve működik Magyarországon.

Az alapítványt az idén 80 éves **Jávori Ferenc „Fegya”** Kossuth-díjas előadóművész, **dr. Bauer Viktor** osztályvezető gyermekorvos és **Gordon Gábor**, az Élet Menete szervezet volt vezetője alapította.

Egy magára adó szervezetnek természetesen kell hogy legyen egy alappillére, egy bölcs, akihez mindig lehet fordulni, ha tanácsra van szükségük. Erre a tisztségre **Kardos Péter** főrabbit kérték fel, aki holokauszt túlélő, a magyar rabbikar doyenje, és egy éve már az EMEMA fővédnöke, ami nagy megtiszteltetés az alapítvány számára.

Verő Tamás főrabbi: Az Örökkévaló áldjon meg benneteket...

A kuratórium tagjai olyan fantasztikus civil emberek, akik mindannyian nagyon hisznek abban, hogy igenis kell beszélni a második világháború borzalmairól, még akkor is, ha az már több mint 80 éve volt, de meg kell találni azt a formát, amivel a fiatalokat be lehet vonni a téma feldolgozásába. Tapasztalataik szerint egy „nagyobb osztálykirándulás” alkalommal, ahol kimozdulhatnak a megszokott hétköznapiokból, a gyerekek erre nagyon is nyitottak.

Az elmúlt évben a főrabbi zuglói zsinagógájában nagy sikert aratott az a rendezvény, melyen a túlélőket és a még közöttünk élő Igaz Embereket ünnepelték. Ezért az alapítvány vezetése arra az elhatározásra jutott, hogy ebből hagyományt teremtsen.

Idén az alapítvány együttműködő partnere a Bálint Ház volt, ahol a BZSH támogatásával a kóser Laky Konyha finomságaival látták vendégül a közel 110 ünnepeltet.

A színpadon a Sabbathsong

Így képviseltette az alapítvány magát már az első évben kisebb-nagyobb csoportokkal Bergen-Belsenben, Dachauban, Mauthausenben, Buchenwaldban, és három alkalommal Auschwitz-Birkenauban.

Az eseményen fellépett a **Sabbathsong Klezmer Band** és **Klein Judit** művész, a **Scheiber Gimnázium kórusával**.

A vendégeket az alapítvány nevében Gordon Gábor, a BZSH nevében **Mester Tamás** elnök, a Bálint Ház nevében **Kenesei Marcell** igazgató és **dr. Verő Tamás** főrabbi köszöntötte.

Az alapítvány felkérésére prezentációt tartottak a túlélőket segítő szervezetek képviselői, a BZSH, a MAZS és a Mazsihisz különböző területének vezetői, **Taly Saul**, **Vadas-Várdai Anikó**, **Berecz Hajnalka** és **Kádár György**, akik mindannyian segítségüket felajánlva beszélgettek a jelenlévőkkel.

A szervezők virágcsokorral köszöntötték a díszvendéget, a Jad Vasem által Igaz Ember díjjal elismert **dr. Abonyi Ivánné Mária néni**, aki az idei évben tölti be Isten segítségével 101. életévét.

A rendezvényen megemlékeztek az elmúlt évben eltávozott túlélőkről és Igaz Emberekről, akiknek fényképét a kivetítőre vetítették, és gyertyát gyújtottak a tiszteletükre.

Az ünnepség második felében az alapítvány egyik vezető önkéntese, **Sziklainé Lengyel Zsófia**, „88 történet ’44-ből – Epizódok holokauszt-túlélők és embermentők emlékeiből” című könyvéről beszélt, amit nagy érdeklődéssel hallgattak a vendégek.

A 2026-os év első felében az EMEMA Németországba (március 19–22.) és Lengyelországba (április 21–25.) visz érdeklődőket, mely utakra már most csak korlátozott számban vannak szabad helyek.

Az alapítványról és programjairól a www.emema.hu címen olvashatnak, valamint a Facebook közösségi oldalon az „Emlékezzünk és Emlékeztessünk Alapítvány” név alatt tájékozódhatnak.

IZRAELI

2025-ben csökkent először 1% alá a népességnövekedés üteme

A Taub Központ új jelentése szerint Izrael népességnövekedési rátája tavaly először csökkent 1% alá: 0,9%-ra esett vissza.

A tanulmány megállapítja, hogy az ország történetében mindössze kétszer fordult elő, hogy a növekedési ütem 1,5% alá csökkent – mindkét alkalommal az 1980-as évek elején, szemlézi a Times Of Israel cikkét a *Szombat*.

A jelentés szerint a példátlanul alacsony 2025-ös növekedési ráta elsősorban a negatív nettó migrációnak tudható be: az adatok azt mutatják, hogy többet hagyják el az országot, mint ahányan bevándorolnak.

2024-ben 82.700 izraeli költözött külföldre, ami mintegy 50.000-rel több, mint az Izraelbe bevándorlók száma, és a demográfusok szerint ez a tendencia 2025-ben is folytatódott.

A Taub-jelentés szerint a születési ráta, amely Izraelben hagyományosan magas a nyugati országokhoz képest, stabil maradt, miközben a halálózási arány lassan emelkedik.

Remény a „kemóagggyal” küzdő daganatos betegeknek

A jeruzsálemi Héber Egyetem kutatói kifejlesztettek egy terápiát, amelyről úgy vélik, segíthet azoknak a daganatos betegeknek, akik a kemoterápiás kezelés után memória- és koncentrációs problémákkal küzdenek. Az úgynevezett „kemóagy” a rák kezelés alatt és után is okozhat apró, de mégis zavaró változásokat a memóriában, a figyelemben és a mentális feldolgozásban, megnehezítheti a munkavégzést, a kapcsolatokat vagy a mindennapi rutint, idézi a Jewish Chronicle cikkét a *Szombat*.

A „kemókódnek”, a daganathoz kapcsolódó kognitív károsodásnak vagy kognitív diszfunkciónak is nevezett jelenséget először kemoterápián áteső betegeknél figyelték meg, bár a szakértők ma már úgy vélik, hogy annak több oka is lehet.

A Héber Egyetem kutatói azt remélik, hogy a most kifejlesztett kezelés segíthet a felépült betegeknek visszanyerni önbizalmukat, javíthatja a mindennapjaikat és csökkentheti a társadalmi elszigetelődésüket.

A vizsgálatban részt vevő öt, 30 és 57 év közötti beteg hat héten át heti online csoportfoglalkozáson találkozott egymással. A terápia minden alkalommal személyre szabott volt, és az öt ember agyi aktivitásának vizsgálatára épült. A Kognitív Átnevelés és Funkcionális Terápia – csoportos változat (CRAFT-G) nevű eljárás eredményei a kutatók szerint ígéretesek: „megvalósítható, könnyen elérhető és potenciálisan hatékony lehetőség a kognitív elváltozásokkal élő rákbetegek számára”.

„A résztvevők nemcsak klinikailag jelentős javulásról számoltak be a mindennapi teljesítményükben, hanem a felmérések is kimutatták, hogy alkalmasabbak lettek olyan mindennapi feladatok ellátására, mint az otthoni teendők vagy a munkakövetelmények rendszerezése” – mondta a kutatást vezető Yafit Gilboa professzor.

„Célunk egy gyakorlati, empatikus és könnyen hozzáférhető módszer felkínálása volt, hogy segítsünk a betegeknek visszanyerni a képességeik fölötti irányítást, és megmutassuk nekik, hogy kognitív nehézségeik ugyan valóságok, ámde érthetőek, és ami a legfontosabb, kezelhetők.”

Folyamatban van egy kiterjedtebb kutatás is, amely nagyobb elemszámú emlőráktúlélő csoport körében vizsgálja az eljárás hatékonyságát.

A Jeruzsálemi Héber Egyetem

Fotó: Hillel Group

SZÍNES

Levegőből vízgyártás? Egy startup megcsinálta

Miközben világszerte egyre súlyosbodik a vízhiány, egy izraeli klimatechnológiai vállalat azt állítja, megtalálta a módszert az ivóvíz ki-nyerésére egy valószínűtlen forrásból: magából a levegőből.

A Petah Tikva közelében található Watergen úgy véli, technológiája segíthet enyhíteni a vízhiányt azáltal, hogy a levegő páratartalmát tisztta, ásványi anyagokkal dúsított vízzé alakítja.

A cég bemutatta, hogyan vonják ki gépeik a nedvességet a környező levegőből, amelynek vízgőztartalma nulla és négy százalék között van, majd hogyan szűrik és dúsítják ásványi anyagokkal, hogy közvetlenül fogyasztható legyen.

Steve Elbaz vezérigazgató szerint a technológia kulcsa a fejlett le-

vegőszűrésben és az energiahatékonyságban rejlik. A levegőt a gépek beszívják, szabadalmaztatott szűrőkkel tisztítják, majd minimális villamosenergia-felhasználással vízzé sűrítik. A kapott víz ezután további szűrésen és ásványi anyagos dúsításon esik át, mielőtt ihatóvá válik.

Az i24news szerint a vállalat legnagyobb versenyelőnye, hogy még erősen szennyezett környezetben is képes tiszta vizet előállítani. Elbaz elmondta, hogy a Watergen éveken át a világ legszennyezettebb városi területein tesztelte a rendszereit, és a független laboratóriumok mindvégig igazolták a megfelelő vízminőséget.

Az üzleti célú felhasználás mellett a cég humanitárius válságokhoz tervezett mobil egységeket is kifejlesztett. Pótkocsikra szerelve, generátorokkal vagy napelemekkel működtetve ezek a kompakt gépek percek alatt üzembe helyezhetők, és akár napi 220 liter, azaz több száz palacknyi vizet elő lehet velük állítani a katasztrófa sújtotta övezetekben.

Gázai övezet: Az ENSZ megváltoztatta az éhínség mérésének módszereit

Módosították a meghatározás kritériumait, így hivatalosan is éhínséget állapíthattak meg a Gázai övezetben – írja a Washington Free Beacon konzervatív amerikai hírportál. A lap idézi a Fehér Ház korábbi tisztviselőjét, aki szerint *nincs éhínség a Gázai övezetben, az adatok ezt nem támasztják alá, az ENSZ mégis megváltoztatja a szabályokat, hogy elérje a kívánt politikai eredményt.*

Az ENSZ-szervezeteket, kormányokat és segélyszervezeteket tömörítő Integrált Élelmezésbiztonsági Skála (IPC) július 29-i jelentésében a Gázai övezetben *a legrosszabb forgatókönyv, vagyis az éhínség* bekövetkeztét állapította meg az alultápláltságra és kapcsolódó betegségekre hivatkozva – írja a Washington Free Beacon. A megállapítás ekkor még nem jelentette az éhínség hivatalos bejelentését.

A Washington Free Beacon szerint az augusztus 22-én nyilvánosságra hozott új jelentés – amelyben az ENSZ hivatalosan is éhínséget állapított meg a Gázai övezet egyes részein – több ponton eltér a korábbi gyakorlattól: az IPC először alkalmazta az alultápláltság mérésére a felkar-körfogat (MUAC) módszert, és az éhínség megállapításához szükséges gyermekkori alultápláltsági arányt 30-ról 15 százalékra csökkentette.

A portál által idézett segélymunkások szerint ezzel enyhültek az éhínség kihirdetésének feltételei. A friss mérések alapján Deir al-Balahban és Hán Júnisban a gyermekek kevesebb mint 8 százaléka, Gázavárosban pedig a 16,5 százaléka számít alultápláltnak. Ez meghaladja az új küszöböt, de a korábbi 30 százalékos határ alatt marad. A portál emlékeztetett: a korábbi éhínség-megállapítások, például Szomáliában vagy Dél-Szudánban, a hagyományos, 30 százalékos súly-magasság mutató alapján történtek.

A Washington Free Beacon rámutat: a jelentésben szerepel, hogy április és július között több mint 20 ezer gyermeket kezeltek akut alultápláltsággal, közülük 3000 súlyosan érintett volt, és július 17-e óta 16 gyermek halt meg éhezéskövetkeztében; de ezek az adatok belső, nem nyilvános forrásokra, köztük a gázai egészségügyi minisztérium adataira támaszkodnak.

A Washington Free Beacon idézi Richard Goldberget, a Fehér Ház korábbi tisztviselőjét, aki szerint *nincs éhínség a Gázai övezetben, az adatok ezt nem támasztják alá, az ENSZ mégis megváltoztatja a szabályokat, hogy elérje a kívánt politikai eredményt.* (MTI)

Ételosztás a Gázai övezet közepén fekvő Nuszejrat menekülttáborban
Fotó: Ejad Baba / AFP via Times of Israel

Súlyos madárinfluenza-járványt azonosítottak

Magas patogenitású H5N1-es madárinfluenza-járványt azonosítottak Izrael északi részén, Szde Jaakov településen egy kétezer egyedből álló kacsaaállományban – közölte az Állategészségügyi Világszervezet. A WOAH a helyi hatóságok jelentésére hivatkozva számolt be arról, hogy az érintett állományban kilencven madár pusztult el. A fennmaradó állatokat elővigyázatosságból leölték, hogy megakadályozzák a fertőzés továbbterjedését.

Ez az első madárinfluenza-járvány Izraelben bő egy év után. A betegség globális terjedése továbbra is aggodalomra ad okot a kormányok és a baromfiipar számára.

A vírus az elmúlt években súlyos veszteségeket okozott az állományokban. A járvány több országban ellátási zavarokat idézett elő, hozzájárult az élelmiszerárak emelkedéséhez, és növelte az emberre való áttérjedés kockázatát is.

Göring öccse zsidókat mentett, mégis elfeledve halt meg

Két gyermek sosem egyforma, még akkor sem, ha ugyanazok a szülei: a testvérek lehetnek olyanok, akár a tűz és a víz. Ez volt a helyzet a történelem egyik legkegyetlenebb emberével, Hermann Göringgel és öccsével, Alberttel is. Míg az idősebb a náci hatalom rettegett vezére és lelkes kiszolgálója volt, a fiatalabb – nevét felhasználva – zsidókat mentett meg a biztos haláltól.

Albert a család ötödik gyermeke volt, 1895. március 9-én született, ekkor édesapja, Heinrich Ernst Göring Németország haiti nagykövetségént szolgált – a politikai karrier családi örökség volt. Hermann ugyan vadászpilótaként vált híressé, ám később porosz miniszterelnök, a Reichstag elnöke, kancellárhelyettes és a Luftwaffe parancsnoka lett, írja **Becz Dorottya** a *Dívány* portálon.

Az ifjabb Göring a kezdettől harcolt a nácik ellen

Albert nem is különbözhetett volna jobban testvérétől: ugyan ő is szolgált az első világháborúban, ám utána elvégezte a Müncheni Műszaki Egyetemet, és filmezéssel szeretett volna foglalkozni. Még a testvére, Hermann is megfogalmazta ezt 1946-ban, a müncheni per során: „Mindig is az ellentétem volt. Nem érdekelt sem a politika, sem a katonaság.”

A történelem átírta Albert Göring terveit: a nácik hatalomra jutásával más célt tűzött ki maga elé. Családjában ő volt az egyetlen, aki ki nem

Albert Göring tökéletes ellentéte volt bátyjának: ahelyett, hogy kiszolgált volna a rendszert, zsidókat mentett

állhatta a nemzetiszocialistákat, felfordult a gombra az eszméiktől, mélységesen elítélte őket kezdettől fogva.

Hogy a maga módján ellenálljon, apró, szimbolikus, de dühítő akciókat hajtott végre, amelyekkel boszszanthatta a náci vezetést.

Ilyen volt például az, hogy beállt utcát söpörni az erre kényszerített zsidó asszonyok közé. Amikor ezt a helyszínen lévő SS-tisztek észrevették, igazoltatták Albertet, majd amikor rájöttek, ki ő valójában, inkább az egész csapatot elengedték, nehogy Hermann tudomást szerezzen az incidensről.

A fiatal férfi több alkalommal is szembekerült a hatóságokkal, ám a neve, amely élete során áldás és átok volt egyben, minden alkalommal megmentette a legrosszabtól.

A nevét felhasználva mentett zsidókat Albert Göring

Ahogy a nácik hatalma egyre erősödött és megkezdődött a második világháború, Albert is egyre komolyabb lépésekre szánta el magát. Addig gyakorolta bátyja aláírását, míg tökéletesen nem tudta utánozni – ezzel aztán igazi hőstetteket vitt véghez. Ilyen volt például az, amikor a Csehország területén lévő Skoda Művek külkereskedelmi igazgatójaként a koncentrációs táborokból irányított át munkaerőt a gyárba.

A zsidó foglyokat szállító teherautók végül nem a gyárba mentek, hanem egy elhagyatott területre, ahol a munkásokat élelemmel és felszereléssel látták el, majd szabadon engedték őket. Albert ezeket az akciókat a cseh ellenállókkl kiépített kapcsolatai segítségével hajtotta végre, és a vele szimpatizáló ismerőseit is arra biztatta, hogy amikor csak lehet, szabotálják a náci rendszert.

A háború után az ifjabb Göring először amerikai, majd cseh fogságba került, ám náciellenes tevékenysége okán, amit számtalan tanú igazolt, végül felmentették.

Ezután Münchenben élt, kitaszítva: neve miatt a német társadalom soha nem fogadta el igazán. Szerény otthonát írói és fordítói munkából, valamint csekély nyugdíjából tartotta fenn. 1966. december 20-án halt meg, magányosan, száműzötten.

83 éve fagyott halálra Rejtő Jenő

Sírva és nevetve emlékezünk

Egy nyilas lap feljelentésnek szánt cikke után Rejtő Jenőt elhurcolták munkaszolgálatra, és az eddigi adatok szerint nyolcvanhárom évvel ezelőtt, 1943. január 1-jén az ukrán Jevdokovóban a rettenetes szenvedésekbe, éhezésbe és betegségekbe az elviselhetetlen fagyban belehalt. A legendás író mindössze 38 éves volt, és már nem is fog megöregedni soha – hiszen olvasói szeretetének köszönhetően a magyar irodalom halhatatlan szerzői közé került. Gyilkosainak soha nem bocsátunk meg, emlékét pedig örökre megőriz-zük.

Piszkos Fred, Fülöp Jimmy, Vanek úr és az igazi Trebitsch idegen hangzású nevük és külföldi illetőségük dacára természetesen igazi pesti vagányok. Egy igazi pesti zsidó vágya, a Reich Jenő néven született és P. Howard néven elhíresült Rejtő Jenő teremtményei, aki az 1930-as évek budapesti hírlapi és irodalmi életének ismert, de eléggé el nem ismert alakja volt.

A maga korában egyszerű ponyvafőnöknek tartották, de elképesztő humorával, figurateremtő képességével és fantáziájával bebizonyította: egy lenézett ponyvaszerzőből is válhat klasszikus, még ha nem is a finnyás irodalomtörténet, hanem a százezres rajongótábor szeretete révén.

A zsidó polgári családban született Rejtő Jenőt eredetileg Reich

Jenőként anyakönyvezték Budapesten, de ha ezen a néven bemutatkozott volna egy korabeli pesti kávéházban, akkor nem tudták volna, hogy kicsoda. A P. Howard nevet azonban ma is mindenki ismeri, még azok is, akik már nem is tudják, hogy mit jelentett valaha egy pesti kávéház. Rejtő Jenő kalandos életet élt, bár valószínűleg közel sem olyan kalandosat, amelyet az utókor a rövidre szabott, mindössze 38 évig tartó életútjába beleképzel. De hát ezzel kapcsolatban is megáll az a rejtői aranyköpés, amely szerint „minden valótlan tény felismerése egy lépéssel közelebb visz a való tényálláshoz”.

A való tényállás az, hogy habár Rejtő Jenő sokat boksolt Pesten és sokat csavargott Európában, lényegében igazi író volt, aki kabaréjeleket írt, hogy megéljen – s közben talán úgy érezte, nincs ideje arra, hogy a Nagy Művet megírja. Pedig megírta, hiszen a Nagy Mű ő maga volt, pontosabban az a figura, akit a saját figurái – Fülöp Jimmy és Piszkos Fred, az igazi Trebitsch és Troppauer Hümér, Tuskó Hopkins és Vanek úr – teremtetek meg.

Az Egyedül vagyunk című nyilas újság 1942-ben írt cikket arról, hogy a zsidó Rejtő kávéházban ül, holott munkaszolgálatos táborban volna a helye. A magyar hatóságok a feljelentéssel fölérő cikk után intézked-

tek, így került az író Ukrajnába, ahol erős szervezete sem bírta el a megpróbáltatásokat: 1943 januárjának első napjaiban halálra fagyott. Állítólag éppen január elsején halt meg, s utolsó mondata ez volt: „Ez az év is jól kezdődik.” Ez azonban nem bizonyos, hiszen alakját számos bizonytalanság övezi – igaz, az utókor mindent megtesz érte, hogy a lehető legtöbbet kiderítse Rejtő Jenő életéből. A Petőfi Irodalmi Múzeum 2003-ban, míg a Mazsihisz intézményében, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltárban tizenhárom éve rendeztek tárlatot Rejtő emlékére. A zsidó múzeumban korabeli plakátokkal, színlapokkal, fotókkal és kávéházi enteriőrrel idézték meg az 1930-as éveket, a bizonytalan életrajz állomásait fennmaradt tárgyi emlékekkel, így kéziratokkal, hivatalos okmányokkal, első kiadásokkal dokumentálták. Ugyanitt elolvasható volt az író halálba küldő nyilas lap cikke is.

A 27. Zsidó Kulturális Fesztivál kiemelt programjaként a Hegedűs Gyula utcai zsinagógában idéztük fel Rejtő Jenő emlékét. A Piszkos Fred, a felolvasó című est elsöprő sikerrel, telt ház előtt zajlott Kern András és Nyáry Krisztián közreműködésével, Berec Péter zenei kíséretével. Az előadás olyan nagy visszhangot váltott ki, hogy azóta több alkalommal is műsorra tűzték, minden esetben telt ház előtt.

Sír (a) felirat

Ki itt nyugtalankodik csendesen, Író volt és elköltözött az élők sorába.

Halt harminchat évig, élt néhány napot,

S ha gondolkozott, csak álmodott Néhány lapot. S mikor kinevet-tek:

Azt hitte, hogy kacagtatott.

Most itt fekszik e nehéz

Temetői hant alatt,

Zöld koponyáján kiüt a csira

És azt álmodja, hogy él.

Szegény. Béke hangjaira!

Ámen.

Florida: nincs többé Nyugati Part, csak Júdea-Szamária

Két, szinte azonos törvényjavaslatot nyújtottak be Floridában, mindkettőt *Júdea és Szamária elismeréséről szóló törvény* (Recognizing Judea and Samaria Act) címmel, tudatja a *Szombat* a Jpost.com nyomán.

Az egyiket a képviselőházban nyújtotta be **Debra Tondrich** és **Chase Tramont**, a másikat pedig **Ralph Massullo** szenátor terjesztette a szenátus elé. Az állami törvényhozásokban (mint amilyen a floridai is) bevett gyakorlat, hogy ugyanazt a politikai elképzelést mindkét kamarában benyújtják – egyet képviselőházi, egyet pedig szenátusi törvényjavaslatként –, mivel ez több esélyt ad a javaslat elfogadására, és lényegében felgyorsítja a folyamatot. Ennek megfelelően a képviselőházi és a szenátusi változatokat úgy szövegezték meg, hogy azok megegyezzenek, így ha mindkettő átmegy a saját kamaráján, az egyeztető bizottságokban vagy módosításokon keresztül egy-séges szövegről születet döntés.

Mindkét törvényjavaslat célja a jogszabályok módosítása annak érdekében, hogy a hivatalos anyagokban a régióra Júdea és Szamária néven hivatkozzanak, ne pedig Nyugati Partként. Az ilyen anyagok közé tartoznának az irány-mutatások, szabályzatok, dokumentumok, sajtóközlemények és hasonlóak.

A törvényjavaslat azt is megtiltana, hogy pénzt költsenek olyan hivatalos kormányzati anyagok készítésére, amelyekben szerepel a Nyugati Part kifejezés. A törvény 2026. július 1-jén lépne hatályba.

A képviselőház kormányzati működésért felelős albizottságában a javaslat 16 igen és mindössze egy nem szavazatot kapott, ami azt jelenti, hogy elfogadták. A bizottság eszközölt némi változtatást: töröltek egy rendelkezést,

A floridai képviselőház régi és új épülete

amely bizonyos feltételek mellett lehetővé tette volna az állami szervezetnek a Ciszjordánia kifejezés használatát, valamint eltávolították azt a követelményt is, amely szerint a 2026. július 1-je után beszerzett oktatási anyagoknak és könyvtári gyűjteményeknek a Júdea és Szamária megnevezést kellene használniuk.

A javaslatról legközelebb az állami ügyek bizottsága (State Affairs Committee) tárgyal és szavaz.

„Semmiképpen nem célunk választópolgáraink megsértése, emellett azt akarjuk, hogy a kereskedelmi partnereink tiszteljének minket” – mondta Tramont. – Nehéz kivívni a tiszteletet, ha nem tiszteljük a történelmüket.”

„A szavak számítanak, és történelemtanárként úgy gondolom, hogy tényeket kellene tanítanunk, nem pedig politikailag elfogult propagandát – tette hozzá. – Júdea és Szamária 3000 éves nevek. A Nyugati Part elnevezés csak 1950-ben került elő, miután a terület egy ideig jordán megszállás alatt állt. És miért kapta ezt a nevet? Egyszerűen azért, hogy eltöröljék a zsidó történelmet.”

Kalifornia: Izraelt népiertással vádolni ajánlatos?

Scott Wiener kaliforniai törvényhozó egy nyilvános vitában nem volt hajlandó válaszolni arra a kérdésre, hogy Izrael népiertást követ-e el Gázában. Miután palesztinpárti nyomásgyakorlók élesen támadták ezért, január 11-én jónak látta megváltoztatni álláspontját, és egy online nyilatkozatban nyilvánosan népiertással vádolta meg Izraelt. Tette ezt úgy, hogy zsidóként mind-eközben a kaliforniai zsidó képviselőcsoport (Jewish Caucus) társelnöki tisztségét is viselte. E tisztségéről a zsidó szervezetek éles bírálatai után lemondott.

Tudnivaló, hogy Wiener a washingtoni törvényhozói tisztségért kampányol. Úgy látszik, felmérte helyzetét, és arra jutott, hogy a népiertás vádjá többet hoz a konyhára, mint amennyit veszíthet vele, írja a *Szombat* a ToI nyomán.

Wiener, aki San Francisco-i állami szenátor, 2023 óta töltötte be a képviselőcsoport társelnöki tisztségét. Közleményében a frakcióvezetői posztról való lemondását egyaránt indokolta kampányával, valamint az Izraellel kapcsolatos megjegyzései miatti bírálatokkal. A képviselőcsoportnak az elnöki székéből való távozása után is tagja marad.

„Múlt ősszel már javasoltam a visszavonulásomat, de akkor arra kértek, maradjak, hogy biztosítsam a vezetés folytonosságát a zsidó közösség számára nehéz időszakban – mondta Wiener. – Mostanra a kampányom felgyorsult, az Izraelről és Gázáról tett legutóbbi nyilatkozataim pedig jelentős vitát váltottak ki a zsidó közösségben. Eljött az idő a váltásra.”

Izraellel kapcsolatos kijelentései saját táborán belül is kritikát váltottak ki. Öt helyi és országos zsidó szervezet közös nyilatkozatban közölte: bár elismerik Wiener zsidó közösség melletti kiállását és az antiszemizmussal kapcsolatos saját tapasztalatait, „mély csalódottsággal” fogadták videonyilatkozatát.

Átokból áldás...

Josef Meir Weiss, Szaplonca rabbija (1838–1909), a „Szpinker-haszidizmus” megalapítója emlékét aranyszálakkal szőtt misztikus csodamesék szőtték át. Meddő asszonyok ezrei kérték áldását, és az ég kapui megnyíltak a rabbi könyörgése előtt, és azután az asszonyokban a meddőség gonosz szellemét a boldog anyaság csodája váltotta fel.

Josef Meir Weiss a belzi Salom, a vizsnyici Mendel, a sanzi Hájem Halberstam és a zsidacsovi Jichák Ejzik rabbik tanítványa volt. Mind a négy mesterének „tudásfájáról” kapott valamit. Egyiktől az extatikus ima, a másiktól az isteni szikra érzékelése, valamint a kabbala-meditáció, a létező világon túli látás, a misztikus intuíció képességének egy-egy szeletét, ami benne szent kisugárzássá ötvöződött.

A zsidacsovi Jichák Ejzik rabbist tartotta magához legközelebbinek, így gyakran meglátogatta. Egy ilyen látogatás alkalmával echós szekere alig hagyta el Máramarosszigetét, amikor Nagy-Técső határában „Égi hang” utasította, hogy szálljon meg Blumberg Salamon borkereskedő házában. A falu lakói felismerték a rabbist, és élükön a helybeli szófer (Szentírás-írnok) Zwi Herschellel a házhoz vezették.

A házigazda köszöntötte, de házába nem tessékelte be azzal az indokkal, hogy gyermeke halálos beteg. Kijelentette, az, hogy kíséretével házában szálljon meg, szóba sem jöhet. Am a rabbi a helybeli szófer közbenjárását kérve ragaszkodott hozzá, hogy Blumbergék házában tölthesse a szombatot. Még tartott a huzavona, amikor kijött a feleség a ház tornácára, kezét az égre emelve mondta: a zsidók Istene verjen meg, rabbi Josef Meir! Nem fogod fel, hogy egyetlen fiunk nem éli meg a szombatot?

Erre a rabbi nyugalommal és szelíd hangon mondta:

– Márpedig ha így van, asszony, akkor én, Josef Meir, a zsidók egyetlen, nagy, erős és félelmetes Istene nevére megesküszöm neked, ha befogadsz házadba, gyermeked élni fog!

Szombat beköszöntének délutánján a rabbi kérte, hogy mindenki hagyja el a házat. Csak a szófer maradhatott, hogy őrködjön a beteg fiú szobájának ajtaja előtt. A rabbi bement a szobába, és behúzta maga után az ajtót. Sok idő telt el, ám a szobából hang nem szivárgott ki. Zwi Herschel fülét az ajtóra helyezve hallgatózott, és hallotta, amit a rabbi mondott: Isten nevében térj vissza a fiú testébe. .hogy esküöm, amit a gyerek anyjának tettem, ne maradjon hiábavaló. Ezután a szófer benézett a kulcslyukon, és látta, hogy a rabbi a padlón fekve mondja: Térj vissza azonnal a testbe, mert közeleg a szombat ünnepe.

Nem sokkal azután nyílt az ajtó, és a rabbi utasította a szófert, hogy szóljon a szülőknek: a gyerek éhes, adjanak enni neki. A fiú az ünnepi asztalnál áldást fog mondani borra és kalácsra, megáldva Isten nyugalmanak ünnepét.

Ekkor Blumbergné a rabbi lábához vetette magát:

– Mit tettem! Megátkoztalak, Izrael szent embere!

A rabbi megnyugtatta:

– Ne aggódj, asszony! Átkot kellett mondanod, hogy én áldássá változtathassam fiad életéért.

1909-ben, amikor Josef Meir Weiss rabbi lelke elhagyta a földi létet, Blumbergék közbenjárására még ezt vészték sírkövének talapatára: „Istenfélelem és jótekonyság pillérének feje. Áldást kért és életet hozott Izrael Istenétől!”

Szerdóc J. Ervin főrabbi

Kevesebb mint 200.000 holokauszt túlélő él ma, a fele Izraelben

Körülbelül 196.600 zsidó holokauszt túlélő él ma több mint 90 országban – ez jelentős csökkenés a 2025 januárjában élő 220.000 túlélőhöz képest.

A Claims Conference Auschwitz-Birkenau felszabadításának 81. évfordulója és a január 27-i nemzetközi holokauszt-emléknap előtt tette közzé a zsidó holokauszt túlélők globális népességére vonatkozó frissített adatokat.

A túlélők fele, 97.600 fő, Izraelben él. Tizenhét országban, köztük 31.000 az Egyesült Államokban, míg 17 százalékuk Nyugat-Európában és 11 százalékuk a volt Szovjetunió országaiban él. A további jelentős túlélőnépességgel rendelkező országok közé tartozik Franciaország (17.300), Oroszország (14.300), Németország (10.700), Ukrajna (5.200), Kanada (4.800), Magyarország (2.800), Ausztrália (2.000) és Fehéroroszország (1.600).

A túlélők átlagéletkora ma 87 év. Több mint 30 százalékuk 90 éves vagy idősebb, és alig több mint 1 százalékuk százéves. A ma élő túlélők szinte mindegyike – 97 százaléka – gyermek volt a holokauszt idején, ami azt jelenti, hogy 1928-ban vagy később születtek. A túlélők 62 százalékát nők, míg 38 százalékát férfiak alkotják.

Városmajor: Emlékezés dermedt lélekkel a dermesztő történelmi fagyban

A hírhedt **Kun András** (Kun páter) által vezetett XII. kerületi nyilasok rettetes vérengzéseket követtek el 1945 januárjában a Maros utcában, a Városmajor utcában és az Alma utcában.

A Maros utca 16. szám alatti zsidó kórházban nyolcvannégy embert – orvosokat, ápolókat és betegeket – öltek meg; a Városmajor utca 64–66. alatti Bíró Dániel Ortodox Szanatórium és Kórházban százötven ártatlan emberrel végeztek; az Alma utcai zsidó szeretetotthonból nyolcvanegy idős embert tereltek ki a közeli parkba, ahol hidegvérrel lemészárolták őket. Tettük ésszel felfoghatatlan, de az elképzelhetetlen kegyetlenséget tovább súlyosbítja, hogy addigra már elérték a fővárost a felszabadító szovjet csapatok, így a gyilkosok vélhetőleg az utolsó alkalmat használták ki arra, hogy tömeggyilkosságot kövessenek el az általuk gyűlölt magyar zsidók ellen.

Az áldozatok emlékére szervezett közös megemlékezést a Hegyvidéki Önkormányzat és a Városmajori Katolikus Egyesület. Az eseményre mintegy 40-50-en gyűltek össze, köztük **dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke, **dr. Verő Tamás** főrabbi, **Keszler Gábor**, a MAOIH elnöke és **Zoltán Gábor** író, a városmajori nyilas vérengzéseket feldolgozó s immár több világnyelven is megjelent *Orgia* című regény szerzője.

Vadász Gábor alpolgármester és dr. Grósz Andor Mazsihisz-elnök

Fotó: Ritter Doron

Az emlékséta első helyszíne az Alma utca volt, ahol az egykori szeretetotthon falán a meggyilkoltak emlékére 2015-ben helyeztek el emlékjelet, amelyet **Deblinger Eduard**, a Magyarországi Autonóm Orthodox Izraelita Hitközség (MAOIH) akkori elnöke és **Ilan Mor**, a zsidó állam akkori budapesti nagykövete leplezett le. Az Alma utcai zsidó közösség képviselőjében **Hege-dús Pál** mondott most megrendítően személyes beszédet.

Majd a megemlékezők elsétáltak **Sztéhló Lili** (1897–1959) festő, iparművész, üvegfestő és férje, **Árkay Bertalan** (1901–1971) építész, festőművész Városmajor utcai házához, ahol a vészkorszakban – kivételes emberségről és bátorságról tanúságot téve – zsidó gyermekeket bújtattak a pincében. Itt **Váradai Zsófia**, a *Lili és Ruth projekt* gazdája, a család leszármazottja emlékezett meg a házaspár hősiességéről.

Az emlékezők ezután a volt nyilas székház helyén lévő parkolóhoz vonultak, ahol **Vadász Gábor** alpolgármester beszélt a mai magyar társadalom felelősségéről a kirekesztés, megkülönböztetés, megbélyegzés elleni küzdelemben, majd **Bakó Krisztina** énekesnő adta elő a *Szól a kakas már* című szerzeményt.

A séta-megemlékezés a második világháború hegyvidéki áldozatainak emlékművénél fejeződött be, amelyet 2022-ben **Pokorni Zoltán** akkori polgármester avatott fel. A résztvevők itt mécseseket gyújtottak és elhelyezték az emlékezés köveit.

Az emlékmű mellett álló Városmajori Jézus Szíve Plébániatemplomban – amelyet az említett Árkay Bertalan tervezett – az ökumenikus imahét megemlékezését tartották **Martos Balázs** katolikus püspök, **Lányi Gábor** református lelkész, **Keczkő Pál** evangélikus püspök és **Forgács Alajos** plébános vezetésével.

Meghívó

Verő Katalin fotóművész *Minden, ami szép vagy érdekes* témájú kiállítása 2026. február 26-ig látható a Budapest XIII. kerület, Hollán Ernő utca 46. II. emelet 1. szám alatti lakásgalériában (21-es kapucsengő, lift van). A megtekintéshez a 06-30/277-1216 telefonszámon lehet időpontot egyeztetni.

Programajánlat Február

Generációk Klubja
(1067 Bp., Hunyadi tér 3., félemelet)

A programokat hétfői napokon tartjuk, 15 órától.
Február 23.: A Népszava főszerkesztője, Németh Péter látogat el hozzánk.

Jön! Jön! Jön!

PERTU

Az Új Élet púrimi

TEGEZINJE

A háborús leállást követően az első havazás ezreket vonzott a Hermon-hegyre

Több ezer látogató özönlött a Hermon-hegyre, hogy élvezze a téli szezon első jelentős havazását. A Hermon-hegyen található Izrael egyetlen síparadicsoma. A nagy havat látva sokan ellátogattak a hegyre, dacolva a hosszú közlekedési dugókkal, hogy hőembert építsenek, sieljenek és szánkózzanak.

Az ismételt figyelmeztetések ellenére néhány látogató előzetes foglalás nélkül érkezett, pedig az a helyszín befogadóképességének korlátai miatt kötelező. A Ynet beszámolója szerint azokat, akiknek nem volt jegyük, elküldték.

A hófödte lejtők jelentős lendületet adhatnak az északi térség turisztikai ágazatának két különösen nehéz év után. A Hermon-hegyre látogatók a közeli falvak és a környező közösségek éttermeiben is megállnak, ami a helyi gazdaság számára életmentő lehet.

NAPTÁR

Február 17–18., kedd –szerda	Svát 30. – ádár 1.	Újhold
Február 20., péntek	Ádár 3.	Gyertyagyújtás: 4.56
Február 21., szombat	Ádár 4.	Szombat kimenetele: 6.02
Február 24., kedd	Ádár 7.	Zájin ádár
Február 27., péntek	Ádár 10.	Gyertyagyújtás: 5.07
Február 28., szombat	Ádár 11.	Szombat kimenetele: 6.12

APRÓ- HIRDETÉS

Műfogorróigázítás minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.dr.viragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Vásárolok ezüst és alpakka evőeszközöket, ezüsttárgyakat, tört- és fazonarany ékszereket, karórákat, kitüntetések. 0620/229-0986.

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter
Szerkesztésért felelős személy:

Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829

E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa

Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUHB
IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:
PrimeRate Zrt.

ISSN 0133-1353

A NEVETÉS MINT GYÓGYÍR

A zsidó vicc természetete

Miért mesélnek vicceket a zsidók akkor is, amikor látszólag semmi ok nincs a nevetésre? Sőt, miért éppen akkor? A zsidó humor egyik különös sajátossága, hogy nem a gondtalanság pillanataiban születik, hanem gyakran a legnehezebb helyzetekben. Nem menekülés a valóság elől, hanem éppen az arra adott sajátos válasz.

Alter Yisrael Shimon Feuerman New Jerseyben praktizáló pszichoterapeuta, a The New Center for Advanced Psychotherapy Studies igazgatója. Emellett a *Jankel és Lea* című jiddis nyelvű regény szerzője, aki személyes történetében idézi fel, hogyan vált a humor szó szerint gyógyító erővé édesapja hosszú kórházi kezelése idején.

Az édesapját súlyos baleset érte, hónapokon át feküdt mozdulatlanul

egy manhattani kórházban, tele fájdalommal és bizonytalansággal. Barátai azonban amikor meglátogatták, mégsem együttérző csenddel vették körül, hanem viccekkel. Régi, klaszszikus zsidó poénokkal, önironikus, néha akár kegyetlennek tűnő tréfákkal, amelyek mégis oldották a feszültséget.

„Csak akkor fáj, amikor nevetek” – mondta az apa, miközben a nevetéstől könnyezett.

A kórházi orvosok, többségük aszszimilált, sikeres zsidó szakember, szintén viccekkel közelítettek a beteghez. Vizsgálat közben talmudi utalásokat tettek, jiddis szavakat dobtak be, rabbikról és emberi gyarlóságról szóló történeteket meséltek.

A humor itt nem udvariassági gesztus volt, hanem közös nyelv, an-

nak kifejezése, hogy egy történetből jövőnk.

Érdekes módon a nem zsidó apólok, bár természetesen odaadók és empatikusak voltak, nem éltek ezzel az eszközzel.

A vicc ebben a közegben kulturális jelként működött.

Sigmund Freud szerint a vicc az én diadala, annak bizonyítéka, hogy az ember képes megőrizni belső szabadságát még kiszolgáltatott helyzetekben is. A zsidó humor Kelet-Európában formálódott, ahol az emancipáció reménye és az antiszemitizmus tapasztalata egyszerre volt jelen. A vicc így vált eszközzé, lehetőséggé arra, hogy a zsidó ember saját magán, saját helyzetén nevesen, mielőtt más tenné meg.

Amerikában ez a hagyomány új formát öltött. A társadalmi felemelkedés ellenére a zsidó humor továbbra is önmagát célozta. A poén gyakran a zsidó anyáról, a mindent túlgondoló fiúról, a rabbiról vagy a sikeres, de sosem elégedett emberről szólt. A nevetés itt nem önmegtagadás, hanem önismeret.

Alter Yisrael Shimon Feuerman számára a viccek nemcsak az édesapját segítették át a gyógyuláson, hanem saját útját is kijelölték. Fiatalon kívülállónak, bizonytalanak érezte magát, de később felismerte, hogy az idegenség és a magány érzése nem hiány, hanem érzékenység.

A humor pedig hidat képez múlt és jelen, fájdalom és túlélés között.

A vicc ilyenkor nem megoldás és nem vigasz, hanem egy működő eszköz: segít kezelhetővé tenni a fájdalmat, a feszültséget, a kiszolgáltatottságot.

A nevetés ebben az értelemben nem menekülés, hanem gyakorlati túlélési technika.

Ez a fajta önirónia nem önostorozás, inkább önismeret. A humor itt nem azt állítja, hogy minden rendben van, hanem azt, hogy a helyzet felismerhető, kimondható, és ezért valamivel elviselhetőbb.

A zsidó vicc nem oldja meg a problémákat. De segít együtt élni velük. És néha éppen ez a legtöbb, amit tehet.

(A *Tablet Magazin* esszéje nyomán)

Rubin Eszter

HOGYAN LESZ EGY VÍZIÓBÓL HADSEREG?

Ze'ev Zsabotyinszkij és a Zsidó Öszvéres Hadtest

Ha van történet, amelyben a geopolitikai megfontolás, a filozofikus előrelátás és a pusztai emberi elszántság a legfontosabb tényezők, akkor az a Zsidó Légio története. Az első világháború egyik legszokatlanabb terve volt, amelyet először kinevettek, aztán figyelmen kívül hagytak, végül pedig kénytelenek voltak tudomásul venni.

Mindenknek a tervezője pedig egy orosz zsidó újságíró, Vlagyimir Ze'ev Zsabotyinszkij volt, aki abban hitt, hogy egy nemzeti sorsa nem egy bázeli konferenciateremben, hanem sokkal inkább a képességben és a cselekvésben dől el. Ezt a képességet pedig az első világháború derekán kellett katonai formába önteni ahhoz, hogy egy szétszórt népet a nagyhatalmak – különösen a Brit Birodalom – komolyan vegyenek. Ehhez pedig nem más kellett, mint a palesztinai Zion Mule Corps (Cion Öszvéres Hadtest), vagyis a Zsidó Légio, írja **Kornéli Bea** a *Kol Israel* portálon.

1914-ben, amikor a világ még azt sem tudta pontosan, miért háborúzik, Zsabotyinszkij már azt mondta: a zsidóknak ebben a sorsfordító pillanatban azt kell bebizonyítaniuk, hogy nem pusztán alanyai, hanem aktív formálói lehetnek a saját történelmüknek, mégpedig azzal, hogy egy önálló katonai alakulattal a Brit Birodalom zászlaja alatt részt vesznek Palesztina oszmánoktól való függetlenségének kivívásában – abban a reményben, hogy ezzel a cionisták támogatást nyerhetnek a palesztinai nemzeti otthon létrehozásához.

A britek eleinte elleneztek az ötletet, hogy zsidó önkéntesek harcoljanak a palesztin fronton, így Zsabotyinszkijnak komoly politikai csatákat kellett vívnia az angol döntéshozók körében. Ez a makacs, már-már filozófiai szintű ragaszkodása vezetett oda, hogy 1917-ben, három év lobbizás, nyomásgyakorlás és szövetségkeresés után, végül létrejöttek a zsidó zászlóaljok: a 38., a 39., és a 40. Royal Fusiliers (Királyi Lövészrezd). Zsabotyinszkij összességében 5-6 ezer zsidó önkéntest toborzott – akik közt volt amerikai kisvárosi könyvkötő, londoni szabó, odesszai értelmiségi és palesztinai földműves egyaránt – Joseph Trumpeldor katonai vezetése alatt.

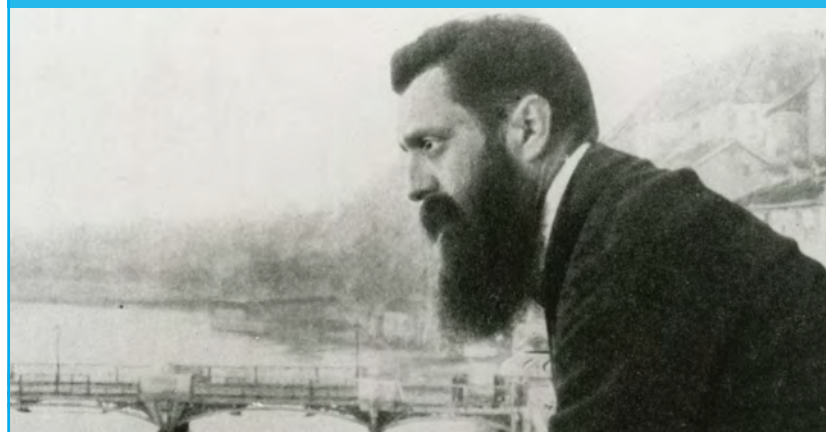
Ugyan a Zsidó Légio katonai értelemben nem írta át a hadtörténetet, de nem is ez volt a cél. A zászlóaljok a Jordán-völgyben harcoltak, Tell es-Safi, az Aranyhegy környékén, majd az elfoglalt területek biztosításán dolgoztak, veszteségeik pedig alacsonyabbak voltak a brit átlagnál. Ez volt az első modern, nem a diaszpóra pszichológiájára épülő egységes zsidó katonai alakulat, és ekkor fogant meg az az ideológia, hogy a zsidó katonai erő és a politikai önrendelkezés kéz a kézben jár.

Zsabotyinszkij soha nem fáradt

bele saját doktrínájának hirdetésébe, hogy a nagyhatalmak tisztelik azokat, akik magukat is tisztelik, a Zsidó Légio pedig éppen ezt demonstrálta. Am politikai következményei messzebbre hatoltak, mint az akkori döntéshozók gondolták. A légiónál nőtte ki magát a Haganá, majd annak elitje, a Palmach, végül pedig 1948-ban az Israel Defense Forces, Izrael modern hadserege. A légio csupán ötezer emberből állt, de a valóságban egy sokkal fontosabb stratégiai paradigma jelképévé vált, amely azóta is Izrael alapelve: ha valamit neked kell megtenned, akkor ne kérdezd, megteheted-e, csináld meg, majd tedd megkerülhetlenné a ténnyét. Ez a gondolat egyszerre filozófiai, politikai és realista biztonságpolitikai útmutató.

Zsabotyinszkij nem stratégaként indult, mégis az egyik legprovokatívabb, legmodernebb stratégiai gondolkodást hagyta hátra. A légio pedig bebizonyította, hogy az identitás akkor válik politikai tényezővé, ha van mögötte szervezet, akarat és cselekvőképesség.

Herzl Tivadar örökök hagyta nekünk....

az Ön Öröksége is hozzájárulhat e célhoz.
Keren Hyesod UIA,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@kerenh.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

A vasfüggöny mögött ő volt a divat királynője

Politikusfeleségek is jártak Deák téri szalonjába

Haját olykor rózsaszínes vagy kékes árnyalatokra festette a naponta fodrászhoz járó **Rothschild Klára**, aki finom stílusérzéke, fotográfus memóriája és fantasztikus kapcsolatteremtő képessége révén divatdiktátorrá és befolyásos üzletasszonnyá válhatott a szocializmus éveiben. Neve egyébe vált az eleganciával, korabeli sztárokkal és politikusok feleségei is a szalonjából öltözködtek.

Noha nem volt rokonságban a gazdag Rothschild családdal, mégis magyar viszonylatokban valami hasonlót hozott létre – a divat területén. A szépséget, a finomságot a génjeiben hordozta, a divat a vérében volt, ő maga többször fogalmazott úgy, hogy „a szabázasztalon láttam meg a napvilágot”.

E mondatban talán van némi túlzás, de az biztos, hogy zsidó származású szüleinek foglalkozása nagy hatással volt rá: édesapja, Rothschild Ábrahám (ő még th-vál írta a nevét) úri, míg édesanyja, Spirer Regina, női szabó volt, és kezdetben közösen vitték a jól menő nőruha-szalonjukat, írja **Becz Dorottya** a *Dívány* portálon.

A vérében volt a divat

Rothschild Klára 1903-ban született, három lánytestvére volt. Állítólag már gyerekkorában is azzal játszott, hogy a maradék anyagokból készített extra-vagáns ruhákat babái számára. Ruhatervezést soha nem tanult, rajzolni nem tudott, viszont a források szerint elképesztő fotográfus memóriával rendelkezett, és ha valahol látott egy ruhát, azt később hajszálpontosan le tudta írni szóban, és a munkatársai képesek voltak elkészíteni ez alapján a darabot.

Gyakorlatilag iskolai végzettsége sem volt, mindössze hat osztályt járt ki, nem beszélt nyelveket, viszont a családból hozott érzéke az elegancia iránt az

Rothschild Klárának a génjeiben volt a divat

Fotó: Szlukovényi Tamás / MTI

egyebe repítette a divatszakmában. Hírnevét nemcsak tehetségének, hanem egy szomorú esetnek is köszönhetette: Somogyi Pál Károly, a kor milliomas botrányhőse rendszeresen Rothschild szalonjából rendelt ruhákat párjának – ám a számlákat nem fizette ki. Amikor a fiatal nő személyesen kereste fel, hogy behajtsa a tartozást, a férfi fizikailag bántalmazta, és ezután a divat nagyasszonya hosszan tartó pszichiátriai kezelésre kényszerült. A Somogyi ellen indított pert Rothschild végül megnyerte, és a kapott kártérítésből nyitotta meg 1934-ben első önálló üzletét Budapesten, a Deák tér 3. szám alatt.

A Rothschild-szalonnak magas rangú, híres vásárlói voltak

Ez a szalon sziget volt a kor konfekció uralta kommerszruha-tengerén: a külföldön inspirálódó Rothschild üzletében készültek a legfontosabb emberek feleségeinek ruhakölteményei. Az ő nevéhez fűződik Edelsheim-Gyulai Ilonának, Horthy István feleségének menyasszonyi öltözeke, de a források szerint szoros kapcsolatban állt az egyiptomi királyi családdal is.

A háború után a szalonját államosították, és csak az 50-es években nyithatót ismét saját üzletet a Váci utca 12. szám alatt.

Visszatérő vevői voltak a kor híres színésznői, például Honthy Hanna és Psota Irén, de nála csináltattak ruhát Kovács Margit keramikusművész és Fischer Annie zongoraművész is.

Persze szocializmus ide vagy oda, a politikusfeleségek is Rothschild-ruhákban jelentek meg a különleges alkalmakon: még a puritán Kádár Jánosné is dolgoztatott a szalonban, sőt, a jugoszláv elnök, Joszip Broz Tito felesége, Jovanka is rendszeresen vásárolt ott. A nyelvi nehézségek ellenére Klára és Jovanka között szoros barátság szövődött, a diktátor felesége még egy kutyával is megajándékozta a divat királynőjét.

Rothschild Klára remek kapcsolatteremtő képessége ellenére is csak keveseket engedett közel magához. Igen zárkózott volt, ezért sem lehet tudni, hogy pontosan mi vezetett tragikus halálához 1976 novemberében.

Mázál tov, Gyula bácsi!

Január 22-én, századik születésnapja alkalmából köszöntötte a nyíregyházi hitközség tagsága Markovics Gyula bácsit. A nyíregyháziakon kívül tiszteletüket tették debreceni, nagykállói, tokaji és zuglói hitközségi tagok, valamint a nyírszölősi református gyülekezet lelkésze is. A közös ima után az ünnepelt és tiszteelői a kultúrterembe mentek, ahol szépen megterített asztalok fogadták őket. A köszöntők elhangzása után Gyula bácsi elfújta a tortán a gyertyát, amely a 100-as számot mutatta. Ezután következett a közös ebéd és a születésnap tortája elfogyasztása. Bis hundred und zwanzig, Gyula bácsi!

Fotó: Fényes György

Nyíregyházi Zsidó Hitközség Vezetősége